

HÖGSKOLAN I HALMSTAD
Sektionen för Ekonomi och Teknik
Revisor och bankprogrammet

Revisorns betydelse vid kreditbedömningen av mindre aktiebolag

Magisteruppsats, 15 hp
Slutseminarium 2012-05-28

Författare:
Viktoria Andersson 890628-3505
My Bungerefeldt 890605-0185

Handledare: Arne Söderbom
Examinator: Marita Blomkvist

FÖRORD

Tack!

Vi vill börja med att tacka vår handledare Arne Söderbom som har varit ett bra stöd och hjälpt oss avsevärt under hela arbetets gång. Vi vill även rikta ett tack till samtliga opponenter, tack vare deras råd och synpunkter har vi kunnat åstadkomma en bättre uppsats.

Högskolan i Halmstad
22 maj 2012

Viktorija Andersson

My Bungerfeldt

SAMMANFATTNING

Bakgrund: Drygt ett och ett halvt år har gått sedan revisionsplikts avskaffande genomfördes och det har förts en del diskussioner om hur viktig revisorns roll är. Halling (2007) menar att bankerna använder den reviderade årsredovisningen som en noggrannare granskning och har företaget valt bort revisor kan kreditbeslutet påverkas. Detta beror på att redovisningsinformationen kan hjälpa bankerna att förutse en del risker som kan ligga till grund för beslutsfattandet (Svensson, 2003). Tidigare forskare menar på att en reviderad årsredovisning är viktig och om företaget inte väljer att ha revisor så kommer bankerna vara mer försiktiga när de beviljar en kredit. Vi ställer oss frågande till detta och vill undersöka om det är andra faktorer som påverkar småföretagens möjligheter till lån om de har valt bort revisor.

Syfte: Vi vill beskriva och analysera om valet av att inte ha en reviderad årsredovisning påverkar de mindre aktiebolagens kreditvärdighet ur revisorers och bankers olika bedömningar. Detta för att söka utveckling i begreppet kring kreditvärdering i och med ändringarna i 9:1 Aktiebolagslagen om vilka företag som är skyldiga att ha revisor. Dessa funderingar bidrog till vår problemformulering ”Hur bedömer kreditgivarna mindre aktiebolag utan en reviderad årsredovisning vid en kreditansökan?”.

Metod: Vi har valt att göra en kvalitativ studie och vår ansats vi har använt oss av är den abduktiva ansatsen. Vi har valt att fokusera oss på småföretag som omfattas av den nya lagen om revisionsplikts avskaffande. Vi har intervjuat fem revisorer och tre banker för att kunna utveckla begreppet om småföretagets kreditvärdighet efter revisionsplikts avskaffande.

Resultat och slutsatser: I vår studie har vi kommit fram till att varken banker eller revisorer har märkt av revisionsplikts avskaffande i någon större bemärkelse. Det är inte av någon större betydelse heller om småföretagen har en revisor eller inte när de ansöker om krediter. Vidare kan vi konstatera att de deltagande bankerna i vår studie tycker att en redovisningskonsult ger samma kvalitetsstämpel på räkenskaperna som en revisor ger. Vi kan även se tendenser att småföretag som väljer bort revisorn inte får högre ränta på sina lån. Detta är för att bankerna inte ser en icke reviderad årsredovisning som en högre risk utan det som påverkar bankens räntesättning mest är vilka säkerheter företaget har.

INNEHÅLL

1. INLEDNING.....	1
1.1 Problembakgrund	1
1.2 Problemdiskussion	2
1.3 Problemformulering	3
1.4 Syfte	4
1.5 Avgränsningar	4
1.6 Uppsatsens disposition	4
2. TEORI.....	5
2.1 Sammanfattning av teorin	5
2.2 Småföretag	6
2.3 Kreditbedömning.....	6
2.4 Agentteorin.....	9
2.5 Revision.....	10
2.6 Revisorns roll	10
2.6.1 Granskande roll.....	10
2.6.2 Rådgivande roll.....	11
2.6.3 Revisorns oberoende.....	12
2.7 Revisionspliktens avskaffande	12
3. METOD	14
3.1 Kunskapsteori.....	14
3.2 Val av ansats.....	14
3.3 Val av undersökningsmetod	15
3.4 Databasinsamling.....	15
3.4.1 Sekundärdata	15
3.4.2 Primärdata.....	16
3.5 Urval.....	17
3.6 Operationaliseringsprocessen.....	18
3.6.1 Banker.....	19
3.6.2 Revisorer.....	19
3.7 Intervjuelanalys	19
3.8 Reliabilitet	20
3.9 Validitet.....	21

4. EMPIRI	22
4.1 Banker	22
4.1.1 Företag A	22
4.1.2 Företag B	24
4.1.3 Företag C	26
4.2 Revisorer	28
4.2.1 Företag D	28
4.2.2 Företag E.....	30
4.2.3 Företag F.....	31
4.2.4 Företag G	33
4.2.5 Företag H	35
5. ANALYS	37
5.1 Banker	37
5.1.1 Kreditgivningsprocessen	37
5.1.2 Hinder och svårigheter som uppstår vid en kreditgivning.....	38
5.1.3 Ny eller befintlig kund.....	38
5.1.4 Revisionspliktens avskaffande	38
5.1.5 Revisorns roll vid kreditgivning	39
5.2 Revisorer	40
5.2.1 Revisionspliktens avskaffande	40
5.2.2 Revisorns roll vid kreditgivning	41
5.2.3 Revisionens påverkan vid kreditgivning	41
5.3 Sammanställning: Banker och revisorer	43
5.3.1 Revisionspliktens avskaffande	43
5.3.2 Revisorns roll vid kreditgivning	43
6. SLUTDISKUSSION	45
6.1 Slutsatser	45
6.2 Forskningsbidrag	46
6.3 Förslag till fortsatt forskning.....	46
7. REFERENSER	48
8. Bilagor.....	51

Figur 1	6
Figur 2	8
Figur 3	18
Figur 4	19

1. INLEDNING

I vårt inledande kapitel behandlar vi bakgrunden om vilken betydelse revisorn har vid en kreditgivning till mindre aktiebolag och vilka problem som kan uppstå när mindre aktiebolag ansöker om krediter som inte valt att använda sig av en revisor. Vi vill beskriva och analysera vilken betydelse revisorn har vid en kreditgivning.

1.1 Problembakgrund

Svårigheter för mindre aktiebolag att få finansiering från externa finansiärer har funnits länge men i början på 1990-talet blev det ännu värre för dessa företag på grund av olika finanskriserna (Berggren, 2003; Landström, 2003). Det finns olika förklaringar till varför dessa svårigheter har uppstått, det kan bland annat vara att den viktigaste drivkraften hos mindre aktiebolag är att vara oberoende och det bidrar till att de har en negativ attityd mot att ta in externa delägare. Mindre aktiebolag föredrar att få lånefinansiering från banker och dessa är även deras viktigaste finansieringskälla (Berggren, 2003). Informationsasymmetri förekommer väldigt ofta mellan banken och mindre aktiebolag, vilket innebär att de mindre aktiebolagen ofta har mer information om verksamheten än vad banken har. Detta bidrar till att bankerna många gånger nekar finansiering till mindre aktiebolag för att redovisningsinformationen bankerna baserar sitt beslut på är bristfällig (Bruns, 2003). Det blir därmed svårt för bankerna att bedöma företagets risk, återbetalningsförmåga och om företaget kommer överleva på långsikt i och med att de inte har tillräcklig information om företaget (Bruns, 2003).

Med hjälp av redovisningsinformationen kan bankerna förutse en del risker som ligger till grund för kreditbeslutet (Svensson, 2003). För att bankerna och andra externa intressenter ska kunna lita på informationen önskar de en reviderad årsredovisning. En reviderad årsredovisning ger en ökad trovärdighet för företagets finansiella information (Collis et al., 2004). Revision innebär bland annat att planera, granska och uttala sig om företagets årsredovisning och förvaltning. En revisors roll är att kvalitetssäkra den finansiella informationen som intressenterna tar del av (Carrington, 2010).

Sedan den 1 januari 1983 har det varit revisionsplikt för alla aktiebolag i Sverige och det huvudsakliga syftet med revisionsplikt var att motverka den ekonomiska brottsligheten som ofta förekom i små företag (Thorell & Norberg, 2005). I förslaget från 1983 togs det inte hänsyn till företagens kostnader eller nyttan av revisionen och av denna anledning har revisionsplikten återkommit i aktiebolagskommitténs arbete. Däremot skedde inga ändringar förrän hösten 2006 när det beslutade att tillsätta en utredare (Regeringen, 2008). Utredningen gick ut på att se över revisionsreglerna för mindre aktiebolag och föreslå ändringar i regelverket som krävdes för att slopa revisionsplikten (ibid.).

Den största anledningen till att denna utredning gjordes var för att EU försökte genomföra regelförenklingar för att minska de administrativa bördorna. Detta gjordes för att de europeiska företagen skulle bli mer konkurrenskraftiga samt att Europas ekonomi skulle stimuleras (Regeringen, 2008). Nästintill alla medlemsstater i EU, förutom de nordiska,

gjorde undantag från kravet på revision i mindre aktiebolag och detta medförde att de nordiska länderna också började arbeta fram ett regelverk där mindre aktiebolag blev undantagna från revisionen (Thorell & Norberg, 2005). För att undanta mindre aktiebolag från revisionen krävdes det att utredarna kunde finna mått på storleken av företagen som är lätta att tillämpa, svåra att manipulera och möjligheten till att jämföra med företag i andra länder och skulle kunna ändras med enkelhet om EU:s gränsvärden ändrades (Regeringen, 2008). Den 1 november 2010 slopades revisionsplikten i Sverige för de mindre aktiebolagen och de gränsvärden som regeringen har beslutat om är:

- Antal anställda: 3 stycken
- Balansomslutning: 1,5 miljoner
- Nettoomsättning: 3 miljoner

Överskrids två av dessa gränsvärden ska företaget ha en revisor (Lennartsson, 2010).

När dessa gränsvärden blev satta för slopad revisionsplikt menade bankerna att det viktigaste är att kunna säkerställa företagets återbetalningsförmåga samt att det är viktigt att bankerna kan fortsätta lita på uppgifterna från företagen (Danielsson, 2010). Den främsta anledningen med en kreditbedömningsprocess är att kunna bedöma företagets återbetalningsförmåga och det gör bankerna genom att kolla företagets räkenskaper (Funered, 1994). Det viktigaste underlaget en kreditgivare har i beslutsprocessen är årsredovisningen och det underlättar om den är granskad av en revisor (Gomez-Guillamon, 2003). Revisorns uttalande är ett viktigt underlag för banken under hela kreditbedömningsprocessen (Berry & Robertsson, 2006).

1.2 Problemdiskussion

Det har gått mer än ett år sedan revisionsplikten avskaffades för mindre aktiebolag i Sverige och många diskussioner har förts som ifrågasätter revisorns betydande roll. Enligt Halling (2007) kan den slopade revisionsplikten påverka bedömningen vid en kreditgivning för långivarna eftersom det är med hjälp av revisionen och årsredovisningarna bankerna gör en noggrannare kontroll. Den avskaffade revisionsplikten kommer att öka bankernas efterfrågan på reviderade årsredovisningar eftersom de vill göra en så säker bedömning som möjligt (Halling, 2007). Hope och Langli (2010) instämmer och anser att revisionsberättelsen är viktig eftersom den visar en opartisk revisors uttalande om verksamheten till företagets intressenter. Den avskaffade revisionsplikten kommer leda till att bankerna bli mer försiktiga med att ge krediter, får inte banken tillräckligt med information om företaget kan de inte bevilja en kreditansökning (Halling, 2007).

Enligt Danielsson (2010) är det viktigaste för banken att kunna bedöma företagets återbetalningsförmåga och att de måste kunna förlita sig på att räkenskaperna är korrekta. Danielsson (2010) menar också att bankerna inte vet hur de ska kunna säkerställa företagets räkenskaper om de inte använder sig av en revisor. Om en årsredovisning är reviderad kan bankerna vara säkra på att all information som ska vara med finns där, en underskrift samt ett uttalande på årsredovisningen från revisorn ser bankerna som en trygghet (Halling, 2007). Collis et al., (2004) håller med om att reviderade bokslut är av stor betydelse vid kreditbedömning och att bankerna kommer vara mer villiga att låna ut pengar om företagen

har reviderade räkenskaper. Det är inte bara till nytta för intressenterna att företaget har reviderade räkenskaper utan de mindre aktiebolagen uppfattar det själva som en fördel att ha en revisor eftersom de får sin information granskad och kontrollerad vilket ger nytta till företaget (Collis et al., 2004). Collis et al., (2004) menar att många mindre aktiebolag kommer fortsätta att anlita en revisor eftersom att det kommer finnas krav på det från exempelvis kreditgivare (Collis & Jarvis, 2002).

Det är viktigt att en revisor är oberoende och påpekar om företaget är utsatt för risker, som exempelvis att ge ut en going concern varning om det skulle behövas (Malmström, 1994; Hope & Langli, 2010). Den främsta uppgiften en revisor har är att kvalitetssäkra informationen som företagen lämnar ut (Hope & Langli, 2010). Ett reviderat bokslut leder till ökad trovärdighet hos intressenterna och ger en verklig bild av företagets nuvarande situation (Hope & Langli, 2010). Utan revision kan intressenterna behöva utföra egna kontroller för att få reda på om all information om företagets ekonomiska ställning (Carrington, 2010).

I studien av Collis et al., (2004) undersöktes vad som inträffade vid revisionsplikts avskaffande i Storbritannien. I studien förväntades inte efterfrågan på revision utebli utan kreditgivare kommer fortsätta efterfråga reviderade räkenskaper. Thorell och Norberg (2005) anser att revisionen inte har någon viktig betydelse för bankernas kreditgivning eftersom att flertal länder är utan revisionsplikt idag. De påpekar att bankerna har möjlighet att avtala med företagen om de anser att en revision behövs göras (ibid.).

Kreditrisken som finns är att bankerna aldrig med säkerhet kan veta om en beviljad kredit kommer att återbetalas i sin helhet (Funered, 1994). Det här kan skapa problem för mindre aktiebolag eftersom att banker anser dem som osäkra och inte är villiga att ta den risken (Berggren & Silver, 2010). Med hjälp av kvalitetssäkrad redovisningsinformation kan bankerna förutse en del risker som bidrar till det ekonomiska beslutsfattandet (Svensson, 2003). För att bankerna ska kunna fatta kloka beslut kring krediter till företag är det en förutsättning om banken kan bedöma det aktuella företagets ekonomiska situation och det är inget som den slojade revisionsplikten för mindre aktiebolag förändrar (Schenider, 2010).

Eftersom tidigare studier har kommit fram till att det länge funnits problem för mindre aktiebolag att erhålla finansiering från banker ställer vi oss frågande till hur det har blivit nu ett år senare efter den avskaffade revisionsplikten. Hur har bankerna reagerat på denna förändring gällande krediter till mindre aktiebolag som har valt att inte använda sig av en revisor? Har en reviderad årsredovisning verkligen en sådan stor betydelse för att kunna bevilja krediter som tidigare forskning påstår? Har revisorerna och bankerna samma syn på vilken roll en revisor har vid en kreditgivning till mindre aktiebolag? Dessa tankar och funderingar har bidragit till problemformuleringen och syftet.

1.3 Problemformulering

Hur bedömer kreditgivarna mindre aktiebolag utan en reviderad årsredovisning vid en kreditansökan?

1.4 Syfte

Vi vill beskriva och analysera om valet av att inte ha en reviderad årsredovisning påverkar de mindre aktiebolagens kreditvärdighet ur revisorers och bankers olika bedömningar. Detta för att söka utveckling i begreppet kring kreditvärdering i och med ändringarna i 9:1 Aktiebolagslagen om vilka företag som är skyldiga att ha revisor.

1.5 Avgränsningar

Vi har valt att avgränsa oss till banker och revisorer i Halmstad då en studie gjord av Svensson och Ulvenblad (1994) påvisade att banker bedömer företag olika beroende på vilken geografisk plats de spelar på samt om det är en storstad eller småstad.

1.6 Uppsatsens disposition

Kapitel 2 Teori	<ul style="list-style-type: none">• I detta kapitel presenterar vi de teorier vi valt att arbeta utefter. Här redogör vi för revisorns betydelse vid en kreditbedömning och områden såsom revisorns olika roller och revisionspliktens avskaffande för att kunna ge en ökad förståelse för revisorns betydelse vid en kreditbedömning och vilka faktorer de är som spelar in.
Kapitel 3 Metod	<ul style="list-style-type: none">• I detta kapitel presenterar vi studiens tillvägagångssätt. Vi redogör för uppsatsens ansats och metod som vi har valt att använda oss av. Här redogör vi också för hur vi har valt ut våra respondenter samt hur de kommer att presenteras i vår studie. Vi presenterar även hur vi har valt att bearbeta och analysera det insamlade materialet samt studiens tillförlitlighet och giltighet.
Kapitel 4 Empiri	<ul style="list-style-type: none">• I detta kapitel redovisas den primärdata som har samlats in för att uppfylla studiens syfte. Vi redogör först den data som samlades in från bankerna och sedan redogörs revisorernas utsagor.
Kapitel 5 Analys	<ul style="list-style-type: none">• I analyskapitlet jämför vi respondenternas uttalanden med varandra inom både bank och revisorerna. Sedan avslutar vi med en sammanfattning med både bankernas och revisorernas uttalanden för att försöka kartlägga mönster i deras synsätt.
Kapitel 6 Slutdiskussion	<ul style="list-style-type: none">• I Detta kapitel redogör vi för våra egna tankar samt studiens resultat. Vi avslutar kapitlet med vad vår studie har bidragit med samt att ge förslag på fortsatt forskning.

2. TEORI

I detta kapitel presenterar vi de teorier vi valt att arbeta utefter. Revisionspliktens avskaffande är ett aktuellt debattämne som leder oss in på småföretagens kreditvärdighet. Vi beskriver revisorns betydelse vid en kreditbedömning och områden såsom revisorns olika roller och revisionspliktens avskaffande. Detta för att kunna ge en ökad förståelse för revisorns betydelse vid en kreditbedömning och vilka faktorer det är som spelar in.

2.1 Sammanfattning av teorin

Kreditbedömningen är en process där en kreditgivare analyserar och bedömer riskerna med att bevilja en kredit samt vilken återbetalningsförmåga det sökande företaget har (Funered, 1994). Informationen som ligger till grund i kreditbedömningsprocessen är det sökande företagens räkenskaper, den informationen är viktig för att kreditgivarna ska kunna göra en bedömning om hur företagets framtid ser ut (Svensson, 2003). Under kreditbedömningsprocessen är revisorns uttalande ett viktigt underlag för om en kredit ska beviljas eller ej (Berry & Robertsson, 2006). Gomez-Guillamon (2003) menar att det viktigaste underlaget en kreditgivare har i beslutsfattandet är årsredovisningen och revisionsberättelsen. Småföretagens viktigaste finansieringskälla är bankerna eftersom de vill fortsätta vara självständiga. Det här skapar problem i och med att bankerna inte har tillräcklig kunskap om småföretag och därmed ser de som osäkra. Småföretagen har större chans att få krediter om de har information som banken kan förlita sig på (Carrington, 2010). För att småföretag ska kunna redovisa trovärdiga finansiella rapporter behövs det att en revisor granskar deras årsredovisning (Berggren & Silver, 2010; Collis et al., 2004).

Agentproblematik som uppstår mellan banken och småföretaget beror delvis på informationsasymmetrin vilket medför att bankerna blir motvilliga till att bevilja krediter till småföretag (Angelini, Salvo & Ferri, 1998). Banken som är principalen har ofta begränsad information om hur småföretaget, agenten, kommer handla (Svensson & Ulvenblad, 1994). Som till exempel är redovisningen viktigt för ett avtal mellan banken och småföretaget, för att banken ska kunna lita på redovisningen kan en extern revisor anlitas för att kontrollera redovisningen och med det reduceras denna agentproblematik (Collis et al., 2004).

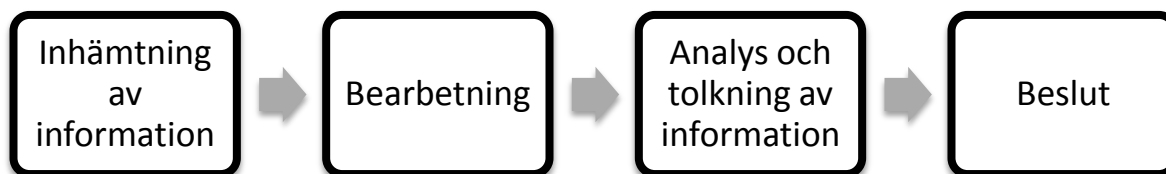
Revisorns uppgift är att planera, granska, bedöma och uttala sig om företagets årsredovisning samt förvaltning (Carrington, 2010). En revisor kan inta olika roller, den granskande och den rådgivande rollen. Den granskande rollen innebär att revisorn ska granska företagets räkenskaper och lämna en revisionsberättelse (Carrington, 2010). Den rådgivande rollen innebär att revisorn är företagets finansiella rådgivare. Den rådgivande rollen förekommer oftast i småföretag för att öka den ekonomiska medvetenheten hos företagsledaren (Døving, et al., 2004). Den rådgivande rollen kan vara ett alternativ för småföretag som inte har krav på en reviderad årsredovisning (ibid.). Syftet med revisionspliktens avskaffande var för att det leder till kostnadsbesparingar för småföretagen (Carrington, 2010). Företagen som väljer att inte ha en reviderad årsredovisning kan medföra att bankerna tar ut en högre ränta på krediterna för att kompensera med risken de tar (Collis et al., 2004). Eftersom att bankerna använder de reviderade räkenskaperna som grund för sitt beslut om utlåning (ibid.).

2.2 Småföretag

Det är inte enkelt att definiera vad ett småföretag är eftersom det finns många olika definitioner på vad som kan räknas till ett småföretag. Detta har i sin tur lett till att resultaten i forskningen kring småföretag är olika (Paul, Whittam & Wyper, 2007). EU:s definition av småföretag är ett aktiebolag som har 10-49 anställda, en balansomslutning eller nettoomsättning på mindre än 10 miljoner euro (European Commission, 2011). Årsredovisningslagens definition på småföretag är de aktiebolag som inte har mer än 50 anställda, en balansomslutning på mer än 40 miljoner SEK eller en nettoomsättning på mer än 80 miljoner SEK. Sveriges regering har däremot beslutat att från och med den 1 november 2010 behöver små aktiebolag inte längre ha en revisor om de inte överskrider två av följande gränsvärden: Antalet anställda i företaget är 3 stycken, de har en balansomslutning på 1,5 miljoner och en nettoomsättning på 3 miljoner (Lennartsson, 2010). Den definition som vi kommer använda oss av på småföretag är den gräns där de minsta aktiebolagen slipper ha en revisor. Detta för att studien ska bli så tillförlitlig som möjligt eftersom vi undersöker om valet av att inte ha en reviderad årsredovisning påverkar småföretagens kreditvärdighet.

2.3 Kreditbedömning

Den största anledningen till att kreditbedömningsprocessen existerar är för att bedöma företagets återbetalningsförmåga och risken till betalningsinställelse (Funered, 1994). Kreditprocessen inleds med att en företagare ansöker om lån hos banken (Andersson, 2001). Den fortsatta processen kan enligt Svensson (2003) delas in följande skeden:

Figur 1. Kreditbedömningsprocessen. Egen bearbetning utifrån Svensson (2003).

För att banken ska kunna inhämta information om företaget så sker till en början ett möte mellan kreditgivaren och kredittagaren där företaget presenterar sin affärsplan samt sitt syfte med lånet för kreditgivaren (Andersson, 2001). I affärsplanen presenteras den finansiella informationen, såsom företagets redovisning. Kreditgivaren måste också skaffa sig icke-finansiell information vilket kan fås genom mötet med företagaren. Andra sätt kreditgivaren kan få tag på icke-finansiell information förutom möten är genom exempelvis företagets marknad med kunder och konkurrenter (Andersson, 2001).

Enligt Svensson (2003) så är det oftast informationen som samlas in i det första skedet i kreditbedömningsprocessen som ligger till grund för kreditgivarnas prognoser och uppföljning av det företag som ansöker om lån. Därav är den slags information viktig för att bankerna ska kunna göra en bedömning av hur framtiden för företaget ser ut. Kreditbedömaren bearbetar informationen och granskar samt tolkar den med hjälp av bland

annat nyckeltal, kassaflöde, tillgångar och skulder samt budgetar. Kreditgivaren tar efter mötet/mötena med företagaren ställning till om de ska bevilja eller avslå kreditansökan (Svensson, 2003).

När ett kreditbeslut är fattat kan kreditgivaren följa upp kunden för att avgöra om de fortfarande är kreditvärdigt. Detta görs för att kunna ta beslut på om de ska bevilja eller avslå eventuellt nya ansökningar från företaget eller om det finns chans att antingen förlänga eller reducera det redan ingångna avtalet (Svensson, 2003). Det är viktigt för kreditgivaren att ta reda på företagarens betalningsförmåga och betalningsvilja, vilket menas med företagets möjlighet samt vilja att betala tillbaka krediten (Sigbladh & Wilow, 2008).

Enligt Sigbladh och Wilow (2008) består kreditbedömningen av två olika risker:

- Risk för obestånd
- Risk vid obestånd

Risk för obestånd syftar på risken till att kredittagaren inte kommer kunna fullfölja sina åtaganden, till exempel att de inte kan betala tillbaka på lånet och räntan (Svensson, 2003; Andersson, 2001). För att bedöma risk för obestånd kan en manuell företagsanalys göras där kreditgivaren granskar exempelvis kompetensen hos ledningen (Sigbladh & Wilow, 2008). Det är företagets fortlevnads- och intjäningsförmåga som kreditgivaren granskar och analyserar (Svensson, 2003).

Risken vid obestånd betyder att kreditgivaren analyserar kredittagarens ställda säkerheter, exempelvis pant och dess verkliga värde vid en realisation (Sigbladh & Wilow, 2008). Det här gör kreditgivaren för att minimera förlust vid ett framtida misslyckande. Det är meningen att tillgångarna ska vara en säkerhet och i möjligaste mån garantera kreditgivarna betalning om företaget hamnar i en finansiell kris (Svensson, 2003).

Kreditbedömningar är ämnade att identifiera företag som kommer att överleva och återbetala hela lånet samt identifiera de företag som inte kommer att överleva (Kling, Driver & Larsson, 2003). Kreditbedömning är ett viktigt moment för kreditgivarna vid finansiering till småföretag och detta beror på att de alltid har tillgång till mer information om sin verksamhet än vad kreditgivarna någonsin kommer att ha (Svensson, 2003). Detta medför att dessa företagare kommer att ha ett opportunistiskt beteende som inte uppskattas från kreditgivarnas sida och småföretaget kan försöka att visa en bild av företaget som inte stämmer överrens med verkligheten (Andersson, 2001). Informationsasymmetrin är mindre mellan stora företag och kreditgivarna än vad den är mellan småföretag och kreditgivarna. Detta beror på att stora företag ständigt är övervakade av deras intressenter och det finns inte samma kapacitet för att övervaka småföretagen (Svensson, 2003). Det kan även vara så att kreditgivarna har svårt att hantera och analysera småföretag eftersom deras analysmodeller är framtagna för att analysera större företag vilket medför att resultaten i analyserna kan bli missvisande (Landström, 2003). Den relativa lånekostnaden för kreditgivare är också högre hos småföretag än hos de stora företagen, vilket beror på att småföretag oftast ansöker om en liten kredit och

kreditgivarnas kostnader för uppföljning är ungefär densamma om lånet är stort eller litet (Landström, 2003).

INITIALT BESLUT	Going concern	Konkurs
	Acceptera	Effektiv kredithantering
Avslå	Förlorade engagemang Typ I fel	Effektiv kredithantering

Figur 2. En kredithanteringsmodell (Svensson & Ulvenblad, 1994).

En kreditbedömares strävan är att göra en effektiv kredithantering, det innebär att bevilja krediter till överlevande företag och avslå lån till företag som kommer att gå i konkurs (Svensson & Ulvenblad, 1994; Andersson, 2001). När en kreditbedömare avviker från detta kan det uppstå antingen Typ I fel eller Typ II fel. Typ I fel är när kreditgivaren avslår en ansökan trots att det är ett företag som fortlever och det bidrar till att kreditgivaren förlorar eventuella ränteintäkter. Typ II fel är när kreditgivaren beviljar en kreditansökan till ett företag som senare går i konkurs, det medför att kreditgivaren får en kreditförlust på det belopp som kvarstår av skulden. Ett Typ II fel kostar i princip alltid mer för kreditgivaren än vad ett Typ I fel hade gjort (ibid.).

Några faktorer som är betydande vid en kreditbedömning och dess utfall är kreditbedömarens erfarenhet, intuition, magkänsla samt personkemin mellan parterna. Ju mer erfarenhet kreditbedömaren har kan medföra att mer korrekta bedömningar görs och riskerna för fel minskar (Svensson, 2003). Andersson (2001) menar att ju mer erfaren en kreditgivare är desto lättare kan han/hon utläsa de finansiella rapporterna än de kreditgivarna som är relativt oerfarna men detta leder ofta till att Typ II fel görs.

Om ett företag ska kunna växa behövs det finansiella resurser från externa finansiärer (Berggren & Silver, 2010). Eftersom småföretag vill fortsätta vara självständiga vill de helst ha finansiering från bankerna och det här kan skapa problem eftersom att bankerna anser småföretag som osäkra. För att småföretagen ska kunna redovisa trovärdiga finansiella rapporter behövs det att en revisor som granskar deras årsredovisning (Berggren & Silver, 2010; Collis et al., 2004). Revisionsberättelsen är av betydelse om banken ska kunna bevilja lånet eller inte och även av betydelse när det kommer till frågan om summan på lånet (Gomez-Guillamon, 2003). Berry och Robertsson (2006) håller med och talar för att revisorns uttalande är ett viktigt underlag för banken under hela kreditbedömningsprocessen. Årsredovisningen och revisionsberättelsen är det underlag som bankerna går på mest när de ska besluta om utlåning av pengar till företag (Gomez-Guillamon, 2003).

2.4 Agentteorin

Agentteorin går ut på att lösa agentproblematiken mellan två parter, principalen och agenten. Inom agentteorin finns det två olika typer av problematik, den första är att parterna är opportunistiska och därmed handlar själviskt. Det är oftast dyrt eller svårt för principalen att verkligen veta om agenten har handlat så som den borde (Eisenhardt, 1989). Det andra problemet är att principalen och agenten har olika attityder gentemot risk. Detta medför att deras handlingar skiljer sig åt för deras riskpreferenser är olika (ibid.). Agentteorin utgår från principalens intressen och argumenterar för hur de kan styra och kontrollera agenten för att minska dess möjligheter att agera utifrån sitt eget intresse och tar beslut som kan reducera principalens nytta (Niskanen, Karjalainen & Niskanen, 2011).

Enligt Eisenhardt (1989) finns det två olika synsätt inom agentteorin och de är det positivistiska synsättet och principal-agent synsättet. Det positivistiska synsättet används oftast när förhållandet mellan ägare och ledning i stora företag studeras och hur agentproblemen bäst kan lösas. Principal-agent synsättet handlar mer om relationen mellan principalen och agenten. Synsättet kan appliceras på flera olika situationer, exempelvis mellan ägare-ledning eller bank-företag. Huvudfokus är att visa vilken kontraktsform som är den mest optimala vid en viss situation (Eisenhardt, 1989). Förutsättningarna för ett optimalt kontrakt är resultatösakerhet, riskbenägenhet samt informationsasymmetri. För att principalen ska kunna identifiera och kontrollera agentens möjligheter så kan han/hon utnyttja informationssystem, exempelvis budgetar, styrelsen, nätverk och revisorer. Detta synsätt är även bredare än det positivistiska vilket medför att resultaten i principal-agent synsättet är mer generella (Eisenhardt, 1989).

Eisenhardt (1989) menar att det finns två betydande problem inom agentteorin. Dessa är moral hazard och adverse selection. Moral hazard medför att agenten inte följer det som tidigare var överrenskomet med principalen, agenten drar helt enkelt nytta av att principalen inte vet vad han/hon egentligen gör. I relationen mellan bank och småföretag kan företagaren påbörja projekt som långsiktigt ger fördelar till honom/henne personligen men medför att återbetalningsförmågan till banken blir lägre (Herrera & Minetti, 2007). Adverse selection innebär däremot att företagaren väljer att undanhålla viktig information för banken när kontraktet skrivs. Företagaren kan påstå ha mer efterfarenhet än vad han/hon egentligen har. Banken kan inte alltid dubbelkolla informationen från företagaren eftersom det skulle kosta både tid och pengar (ibid).

Agentproblematiken som uppstår mellan banken och småföretaget beror delvis på informationsasymmetrin och medför att banker blir mer motvilliga till att bevilja krediter (Angelini, Salvo & Ferri, 1998). Banken, som är principalen, har oftast begränsad information om hur småföretaget, agenten, kommer att handla (Svensson & Ulvenblad, 1994; Ang, Cole & Wuh Lin, 2000) och denna informationsasymmetri skapar osäkerhet hos banken. De är då beredda att införa en övervakningsmekanism för att försäkra sig om att småföretaget handlar i bankens intresse istället för sitt egenintresse (Niskanen, Karjalainen & Niskanen, 2010). På grund av att bankerna är drabbade av denna asymmetri medför det att bankerna ofta missgynnar de mindre företagen. Anledningen till att krediter inte beviljas till småföretag är

att banken inte kan vara säker på att företaget uppför sig på ett sätt som är önskvärt från bankens sida efter det att lånet har beviljats (Svensson & Ulvenblad, 1994).

För att kunna reducera informationsasymmetrin mellan banken och småföretagen kan banken kräva en form av pantsättning med syftet att minska företagarens riskbenägenhet. Ju mer värdefull säkerhet låntagaren har desto mer villig blir banken att bevilja krediten (Mishkin, 2007). Banken kan även bevilja en kredit till ett småföretag men kräver att de ska få större insikt i deras verksamhet i utbyte (Ang, 1991). Ytterligare en åtgärd bankerna kan göra för att minska informationsasymmetrin är att skriva restriktiva villkor i kreditavtalet som motverkar att småföretagaren handlar i egenintresse som påverkar återbetalningsförmågan till banken. Bankerna vill ha någon form av bekräftelse på att den information som ges är korrekt (Mishkin, 2007).

2.5 Revision

Definitionen på revision är enligt FAR (2006) s.19:

”Revision är att med en professionellt skeptisk inställning planera, granska, bedöma och uttala sig om årsredovisning, bokföring och förvaltning”

En revisor ska granska företagets årsredovisning och förvaltning för att kunna ge ett uttalande om årsredovisningen (Carrington, 2010). Detta görs för att skapa trovärdighet till årsredovisningen där lagar och regler utgör grunden och att god redovisningssed följs (Carrington, 2010). Det främsta syftet med revision har från början varit att ta tillvara på ägarnas intressen men nu behövs även revision för att intressenternas ska kunna lita på företagets ekonomiska information (Norberg & Thorell, 2005; Svensson, 2003). Intressenterna har ett behov av att företagsinformation finns för att kunna ta ekonomiska beslut rörande företaget (Svensson, 2003). Det underlättar för intressenterna att ta dessa beslut om företagen har en reviderad årsredovisning, för att det skapar ett starkare förtroende och intressenterna kan förlita sig på att årsredovisningen stämmer (Carrington, 2010). För utan en reviderad årsredovisning kan intressenterna behöva granska räkenskaperna själva för att få fram den nödvändiga ekonomiska information om företaget (Norberg & Thorell, 2005). I slutändan ska revisionen ge en rättvisande bild av företagets ekonomiska ställning vilket menas med att balans- och resultaträkning ska spegla verkligheten (Mjølnevik, 2010).

2.6 Revisorns roll

Revisorn har olika roller, i rollen som vald revisor även kallad den granskande rollen lämnar revisorn en revisionsberättelse (FAR, 2006). I den granskande rollen är det viktigt att se till så revisorns opartiskhet och självständighet inte äventyras genom rådgivning. För det är vanligt att en revisor ger råd vilket kallas den rådgivande rollen, det är lättare för en revisor att lämna råd till företag där han eller hon inte är vald revisor (Collis et al., 2002).

2.6.1 Granskande roll

Den granskande rollen innebär att revisorn ska granska företaget och rapportera om företagets årsredovisning, bokföring och förvaltning (Collis et al., 2002). Granskningen av ett företag utformas olika beroende på hur god intern kontroll företaget har och hur stor risken är för

väsentliga fel i redovisningen. Revisorn kan vid en intern kontroll av företaget hjälpa till att minska risken för väsentliga fel, i småföretag kan risken för väsentliga fel vara hög vid inneboende risk och kontrollrisk (Collis et al., 2004). När granskningen av företaget avslutas ska revisorn dokumentera arbetet och upprätta en revisionsberättelse som måste följa god revisions sed och i revisionsberättelsen yttrar sig revisorn om företagets ekonomiska hantering (Collis et al., 2004).

Finns det betydande avvikelser i företagets räkenskaper från att följa lagar och god redovisningssed måste revisorn lämna anmärkningar om det i revisionsberättelsen (Carrington, 2010). Har företaget en revisionsberättelse utan anmärkningar från revisorn stärker det årsredovisningens tillförlitlighet. Något som bör finnas i åtanke är att revisorn inte uttalar sig med absolut säkerhet utan uttalar sig med hög säkerhet om företagets redovisning. Revisionsberättelsen kan inte garantera hur företagets framtid ser ut eller hur god kompetens företagets personal har (Carrington, 2010).

Baker, Shepherd och Wiklund (2010) talar för att det är viktigt för småföretagen att visa sig seriösa för sina intressenter och det gör företag genom att ha kvalitet på sin redovisning. Bankerna har ett behov av att få tillförlitlig företagsinformation för att kunna ta ekonomiska beslut rörande företaget (Svensson, 2003). Genom att småföretag har en granskande revisor som intygar att redovisningen följer lagar och regler kan företaget få bättre erbjudanden gällande exempelvis räntor och ett stärkt förtroende för bankerna. Det underlättar för bankerna att ta beslut i kreditbedömningsprocessen om företagen har en reviderad årsredovisning (Carrington, 2010).

Revisionsberättelsen skapar förtroende för företaget och att ha ett gott förtroende kan vara avgörande för att företaget ska ha möjligheten att finansiera, göra affärer samt ha en bra tillväxt. En reviderad årsredovisning innebär att det nu finns en ytterligare aktör som har intresse i att redovisningen inte är vilseledande och revisorn har inte några incitament att manipulera redovisningen (Carrington, 2010). Collis et al., (2004) menar att majoriteten av företagsledare uppfattar revisorn som en individ som säkerställer den finansiella informationen som de sedan kan ge till kreditgivare. Författarna anser att de som har den huvudsakliga nyttan av reviderade räkenskaper är kreditgivarna och företagsledarna.

2.6.2 Rådgivande roll

Revisorns roll i ett litet företag kan innefatta mer än de traditionella tjänsterna vilket menas med att revisorn även kan vara företagets finansiella rådgivare (Døving et al., 2004). Det behövs finansiell rådgivning i de flesta småföretagen på grund av att majoriteten av ägarna i dessa företag saknar professionella behörighetskrav, de vill säga att de saknar ekonomiska kunskaper. En revisors roll som rådgivare i ett företag är att öka den ekonomiska medvetenheten hos företagsledaren (Døving et al., 2004).

Hope och Langli (2010) menar att en revisors roll anses vara olika i ett litet företag än i ett stort på grund av att agentkonflikter generellt är annorlunda i ett litet företag. Författarna

menar vidare på att det finns lite forskning om vilken roll en revisor har i ett privat företag och att en revisorns roll kan skilja sig på hur stark ägarkoncentrationen är.

När småföretag ska göra förändringar eller investeringar värderar de revisorns råd högt och anser att revisorn är av betydelse. Företagsledaren måste ha som målsättning att växa eller utvecklas om rådgivningen ska ge någon nytta, de måste också vara hög kvalitet på revisorns råd för att företaget ska kunna tillgodogöra sig råden (Døving et al., 2004).

Förtroendet som krävs för att småföretagarna ska våga lämna över sin verksamhet till revisorerna är bland annat uppbyggt på att revisorerna verkar under ett strikt regelverk (Døving et al., 2004). Något småföretagarna värderar högt hos revisorerna är deras kompetens och kunskap de visar inom de lagstagnade områdena för ju mer de kan om lagarna desto större är sannolikheten att småföretaget kommer att fortsätta anlita samma revisor. Främsta anledningen till småföretagens anlitan av revisorer är förtroendet till revisorn och okunskap inom företaget, för skulle ägarna överskatta sin kompetens är det ett direkt hot mot företagets tillväxt och överlevnad. En annan anledning småföretag ser med rådgivning är att det kan minska risken för omedvetet fusk (Døving et al., 2004). Om revisorn ger någon nytta till företaget kommer avgöras av företagsledarens insikt om fördelarna och nackdelarna det är med rådgivningen samt vilket värde de ger företaget (Collis et al., 2004). Vidare menar Carrington (2010) att revisorer som är en utomstående part har en betydande roll när det gäller den ekonomiska verksamheten.

2.6.3 Revisorns oberoende

Grundkraven för en revisor är opartiskhet, självständighet och tystnadsplikt för att omvärlden ska kunna ha förtroende för revisorn (Carrington, 2010). Kraven är till för att dem som förlitar sig på revisionsberättelsen ska kunna känna sig säkra på att revisorn inte har påverkats av andra intressen än att göra en bra revision. Hope och Langli (2010) menar att intressenterna inte kommer lita på de finansiella rapporterna om de inte har förtroende för revisorn. Om en revisor känner att det finns omständigheter som kan rubba opartiskheten eller självständigheten ska revisorn avstå från uppdraget (Carrington, 2010). För att en revisor ska kunna ge uttalanden som förknippas med förtroende måste revisorn kunna värdera företaget objektivt samt kunna motstå påtryckningar utifrån för att kunna lämna en ren revisionsberättelse (Hope & Langli, 2010). Det finns oroligheter från myndigheterna att revisorer som har långt samarbete med företag som dessutom är bra betalade kunder är villiga att offra sitt oberoende. För att oberoendet inte ska påverkas är professionalism och etik väldigt viktiga egenskaper hos revisorer. För att trovärdigheten i revisionen inte ska ifrågasättas krävs det att revisorn upprätthåller sin roll genom att vara oberoende i sin relation till kunderna (Hope & Langli, 2010).

2.7 Revisionspliktens avskaffande

Revisionsplikten syfte är att skydda samhället och intressenter som inte kan kontrollera företaget på annat sätt och en reviderad årsredovisning anses både vara bra för ägarna och för att bekämpa den ekonomiska brottsligheten (Thorell & Norberg, 2005). Kreditgivare såsom banker och leverantörer har också nytta av revisionsplikten men hur stor denna nytta är beror

på hur viktig den reviderade årsredovisningen är för kreditbeslutet och nyttan för revisionen måste överstiga kostnaden för företaget (Thorell & Norberg, 2005). Det är inte revisionsplikten i sig som är den viktigaste faktorn utan andra faktorer såsom att företagen har krav på en ordnad redovisning och att bankerna ska kunna förlita sig på att informationen är korrekt. Andra viktiga faktorer som spelar in vid kreditbedömningen är kreditupplysningar och krav på säkerheter från ägaren (Thorell & Norberg, 2005; Danielsson, 2010).

Norberg och Thorell (2005) förespråkade att revisionsplikten i Sverige skulle slopas för småföretag på grund av att de enda länderna i Europa som fortfarande hade revisionsplikt var Sverige och Malta. En slopad revisionsplikt medför att företagen blir mer konkurrenskraftiga jämfört med liknande företag i andra länder. De kriterier som Collis, et al., (2004) har kommit fram till som ska beaktas för att avgöra om revision ska vara tvingande eller inte är omsättning, balansomslutning och antalet anställda.

Den 1 november år 2010 slopades revisionsplikten för småföretag i Sverige vilket medför att småföretag slipper att ha lagstadgad revision (Lennartsson, 2010). Anledning till förändringen gällande revisionsplikten var för att avskaffandet anses leda till kostnadsbesparingar för småföretagen (Carrington, 2010). Collis, et al., (2004) menar att en reviderad årsredovisning är av betydelse för bankerna vid kreditgivning och att många småföretag väljer att ha en reviderad årsredovisning för att tillfredsställa intressenterna. Företagen som väljer att inte anlita en revisor som granskar redovisningen medför att bankerna tar ut en högre ränta på krediter (Collis et al., 2004). Bankerna använder de reviderade räkenskaperna som grund för sitt beslut om utlåning till småföretag och kommer vara mer villiga till utlåning om räkenskaperna är reviderade (Collis et al., 2004). Døving et al., (2004) menar på att företagsledarna i småföretag ofta saknar ekonomisk kunskap, vilket medför svårigheter för företagen att upprätta en korrekt årsredovisning. Det här bidrar till att småföretagen är beroende av råd från externa aktörer.

Den frivilliga revisionen samt en halvering av aktiekapitalet sägs vara bidragande faktorer till att antalet nyregistrerade bolag var rekordhøgt i Sverige år 2011 och siffror från bolagsverket visar på att 76 % av dessa väljer att inte ha revisor (Danielsson, 2012). Däremot så väljer nio av tio av de redan etablerade företagen att ha kvar revisorn. I Norge avskaffades också revisionsplikten år 2011 men de fick en snabbare effekt och 50 % av bolagen valde bort revisor och det ledde till att revisionsbyråerna miste stora delar av sin bruttoomsättning (Danielsson, 2012). Danielsson (2012) fortsätter med att anledningen till att Sverige har legat i framkant jämfört med både Norge och Danmark är för att de svenska revisionsbyråerna erbjuder både revisions- och redovisningstjänster samt att informationen om den frivilliga revisionen har varit väldigt massiv.

3. METOD

I detta kapitel presenterar vi studiens tillvägagångssätt. Vi redogör för uppsatsens ansats och metod som vi har valt att använda oss av. Här redogör vi också för hur vi har valt ut våra respondenter samt hur de kommer att presenteras i vår studie. Vi presenterar även hur vi har valt att bearbeta och analysera det insamlade materialet samt studiens tillförlitlighet och giltighet.

3.1 Kunskapsteori

Kunskapsteori är ett begrepp som beskriver hur och i vilken omfattning det är möjligt att samla in kunskap om verkligheten. Det finns två olika synsätt för att samla in kunskap, positivism och hermeneutik (Jacobsen, 2002). Vår studie baseras på ett hermeneutiskt synsätt vilket går ut på att tolka och förstå hur individer uppfattar verkligheten som är skapad av människor (Jacobsen, 2002). Forskaren studerar då en viss del av verkligheten för att sedan successivt växla den delen med helheten. Det här medför att forskaren får en fördjupad förståelse av både delen som studeras och helheten (Alvesson & Sköldberg, 2008). Vi kommer att använda oss av intervjuer för att försöka förstå hur individer uppfattar och handlar i ett specifikt problem. Enligt Jacobsen (2002) är utgångspunkten i kunskapsteori att det är omöjligt att ha en objektiv kunskap om samhället eftersom vi påverkas av det vi är intresserade av. Vi är inte ute efter att få en objektiv bild av verkligheten eftersom vi vill veta individens uppfattning kring vår problemställning för att sedan kunna förstå helheten.

3.2 Val av ansats

Enligt Jacobsen (2002) finns det två olika strategier för att fånga en bild om hur verkligheten ser ut och de är induktiv och deduktiv ansats. Det finns även ett tredje ansatsval som kallas för abduktion (Alvesson & Sköldberg, 2008). Syftet med att välja en ansats anses vara för att studien ska ha ett grundläggande tillvägagångssätt som förklarar problemformuleringen. Den induktiva ansatsen grundar sig i att forskaren har ett öppet sinne när han/hon samlar in informationen och sedan bildar teorier utifrån detta (Jacobsen, 2002). Den deduktiva ansatsen handlar om att forskare kategoriserar informationen innan den samlas in och det krävs att forskaren har mycket förkunskap om ämnet. Den abduktiva ansatsen har drag av både induktiv och deduktiv ansats men det är viktigt att veta att den abduktiva ansatsen inte är en mix mellan de andra två (Alvesson & Sköldberg, 2008). Den abduktiva ansatsen är nära sammankopplad till det hermeneutiska synsättet då denna ansats också inbringar förståelse. Under hela processen utvecklas empirin successivt samtidigt som teorin justeras och förfinas. Abduktionen utgår helt enkelt från empirisk fakta precis som i induktionen samtidigt som den inte avvisar ändringar i den teoretiska föreställningsramen i likhet med den deduktiva ansatsen. Analysen kan kombineras med tidigare forskning för att försöka upptäcka mönster som ger förståelse (Alvesson & Sköldberg, 2008).

Vår studie är abduktiv eftersom att vi rör oss mellan empiri och teori. Det innebär att den ansatsen kan medföra ett positivt resultat för studien då ansatsen är mångsidig och saklig i jämfört med den induktiva och den deduktiva ansatsen (Alvesson & Sköldberg, 2008). Ansatsen kan också medföra att vi eliminerar svagheter som den induktiva och deduktiva

ansatsen har. Vi tror att valet av en abduktiv ansats medför att vår studie får en djupare förståelse av själva problemet.

3.3 Val av undersökningsmetod

Det är studiens syfte och problemställning som styr vilken undersökningsmetod som passar studien bäst. Det finns två olika undersökningsmetoder, den kvalitativa och den kvantitativa metoden (Jacobsen, 2002). Skillnaden mellan dessa är i stora drag att den kvantitativa metoden använder sig av siffror medan den kvalitativa använder sig av ord (Eliasson, 2010). Den kvalitativa metoden fokuserar på detaljer och det unika hos varje respondent och beskrivs som en öppen metod då forskaren inte har fastställt helt vad den letar efter (Jacobsen, 2002). Informationen som studeras är helt beroende av vilka respondenter som ingår i studien och en kvalitativ metod får ofta hög intern giltighet då den riktiga förståelsen av ett fenomen kommer fram. Målet med den kvalitativa metoden är att komma nära det som studeras för att få uppfattning om hur en situation verkligen upplevs (Jacobsen, 2002). Dock är denna typ av metod tidskrävande och vid begränsade resurser måste forskaren nöja sig med ett fåtal respondenter och det är lätt att det uppstår ”blinda fläckar” som innebär att det är omöjligt att få med all information från en intervju (Jacobsen, 2002).

Vi kommer göra ett strukturerat urval av respondenter som sedan ska intervjuas. Studien kommer att ha en hög flexibilitet och vi kommer att kunna anpassa oss så att intervjuerna passar in till respondentens verklighet. Genom att vi är två som gör intervjun minskar vi en utav den kvalitativa metodens nackdel med att exempelvis information missas då vi kan komplettera varandra. När en kvalitativ metod används är det inte lika enkelt att generalisera sitt resultat som vid en kvantitativ metod. Den kvalitativa studien är beroende av vilka respondenter som har studerats. I och med att vi har valt respondenter som verkar i både bank- och revisionsbranschen anser vi att respondenterna är trovärdiga eftersom att de är erfarna inom vårt problemområde. Enligt Svensson och Ulvenblad (1994) har kreditbedömarna en närmre social kontakt med företagen på mindre orter vilket underlättar när de gör en kreditbedömning. Av denna anledning anser vi att studiens resultat bäst appliceras på småföretag som är belägna på en liknande geografisk plats som den vi har undersökt.

3.4 Datainsamling

3.4.1 Sekundärdata

Det första steget i vår datainsamling är sekundärdata, vilket innebär att vi inte har samlat in materialet direkt från källan utan istället använder vi oss av information som är insamlad av andra forskare (Jacobsen, 2002). Informationsinsamlande av sekundärdata är en viktig del av tillvägagångssättet eftersom att det direkt påverkar hela forskningsprocessen beroende på vilken information som har valts (Jacobsen, 2002). På grund av detta har vi lagt ner mycket tid på att välja den information som är mest relevant till vårt problem och syfte. Det här gjordes för att få en stabil grund till den teoretiska referensramen och analysen. Vi började arbetet med att läsa böcker, artiklar och annan litteratur med inriktning kreditbedömning, revision och revisionspliktens avskaffande. Vår studie behandlar även agentproblematiken mellan banken och småföretaget eftersom vår studie bland annat handlar om att

kreditbedömarnas beslut om lån påverkas beroende på hur trovärdiga de anser att småföretag är. Vår studie kommer att ha revisionspliktens avskaffande som byggsten och sedan fokusera in på kreditbedömningsproblemen som eventuellt uppstår när ett småföretag väljer att inte ha revisor. Det insamlade materialet redovisas i kapitel 2.

Artiklar som har använts är hämtade från de databaser som Högskolan i Halmstad förmedlar och de sökord som vi har använt oss av är: kreditbedömning, revision, revisionspliktens avskaffande och agentteorin.

3.4.2 Primärdata

Data som samlas in för första gången och som är skräddarsydd för en speciell problemställning kallas för primärdata. För att samla in primärdata kan metoder som intervjuer, observationer och frågeformulär användas (Jacobsen, 2002). Vi samlar in primärdata genom intervjuer med revisorer och kreditgivare. Vi bedömer att intervjuer kommer bidra till att vi sannolikt kommer få ut mest information av respondenterna jämfört med om vi hade skickat ut enkäter. Utifrån vårt syfte och problemformulering kommer vi använda oss av personliga besöksintervjuer på respondenternas kontor. Nackdelar med att utföra besöksintervjuer är att det tar lång tid och det begränsar antalet respondenter. Fördelen med besöksintervjuer på respondenternas kontor är att de ger en känsla av trygghet och respondenten känner sig mer bekväm och kan tala friare (Jacobsen, 2002). Vi har valt besöksintervjuer för att kunna ha en öppen diskussion med respondenten och ha möjligheten att kunna ställa följdfrågor. Vi anser att en annan fördel med besöksintervjuer istället för exempelvis enkäter eller telefonintervjuer är att vi kan få ett personligt intryck och tolka respondentens kroppsspråk.

Vid intervjuerna kommer vi utgå från en intervjumall där den finns utrymme för en öppen diskussion och följdfrågor. Avsikten med intervjumallen är att vi ska kunna behandla de områden vi behöver för att kunna besvara syftet och problemformuleringen. Intervjun kommer vara öppen och respondenten kommer kunna tala väldigt öppet och fritt. Den öppna intervjun bidrar till att vår intervjumall är strukturerad men ändå ostrukturerad då vi inte kommer avbryta respondenten om han/hon kommer in på andra spår utan fortsätta intervjun och se till att få svar på frågorna vi har i intervjumallen. En öppen intervju med den strukturerade/ostrukturerade intervjumallen anser vi kommer bidra till att vi får ut maximal information från varje respondent. I vår intervjumall har vi utformat frågorna så det leder till öppna diskussioner och inte använt oss av några ja och nej frågor. Nackdelarna med en öppen intervju är att de kan förekomma en omedveten strukturering eftersom att alla har med sig vissa fördomar innan de går ut och börjar samla in data (Jacobsen, 2002). Däremot så menar Häger (2007) att det effektivaste verktyget vid en intervju är öppna frågor i kombination med lyssnande. Det viktigaste för oss med öppna frågor är att få igång ett samtal som känns lättamt. Genom att använda oss av en intervjumall kan vi försöka följa respondentens tankebanor vilket bidrar med att de är lättare att få fram rätt material (Trost, 2005). Efter intervjun kommer vi be respondenten att få återkomma med frågor om behov skulle uppstå under uppsatsens gång.

För att inte missa relevant information från respondenterna kommer vi spela in intervjuerna. På det sättet kan vi lyssna på intervjuerna igen och säkerställa så vi inte glömt bort eller missuppfattat något eftersom vi kan tolka information olika. Jacobsen (2002) menar att inspelning vid en intervju är att föredra eftersom minnet bleknar fort. Istället för att anteckna under intervjun kan vi ha ögonkontakt med respondenten vilket ger ett starkare förtroende mellan oss och respondenten (Jacobsen, 2002). Nackdelen vi anser med inspelning är att respondenten kan känna sig obekvämt och inte våga svara helt sanningsenligt. Fast fördelen med att kunna lyssna på intervjun igen och kontrollera att vi inte missat relevant information anser vi överväger denna nackdel.

3.5 Urval

För att kunna få giltig information från respondenten är valen av respondenter avgörande, eftersom att rätt respondenter ökar möjligheten över att data stämmer överrens med verkligheten (Merriam, 1994). För att slutresultaten ska bli tillförlitligt måste respondenterna besitta kunskap om det undersökta området (ibid.). Utifrån vår problemställning och vårt syfte har vi valt att undersöka ”hur kreditgivarna bedömer mindre aktiebolag utan en reviderad årsredovisning vid en kreditansökan”. Vi ansåg därför att det var nödvändigt att intervjua revisorer och kreditgivare med lång yrkeserfarenhet samt att de har hunnit bygga upp stor kundkrets med mycket småföretag i. Jacobsen (2002) menar att personerna som väljs ut för intervjuer bör ha kunskap om området som ska undersökas. Vi anser att de som bör besitta mest kunskap om ämnet är revisorer och kreditgivare eftersom att det är dem som har den närmaste kontakten med småföretagarna i kreditgivningsprocessen.

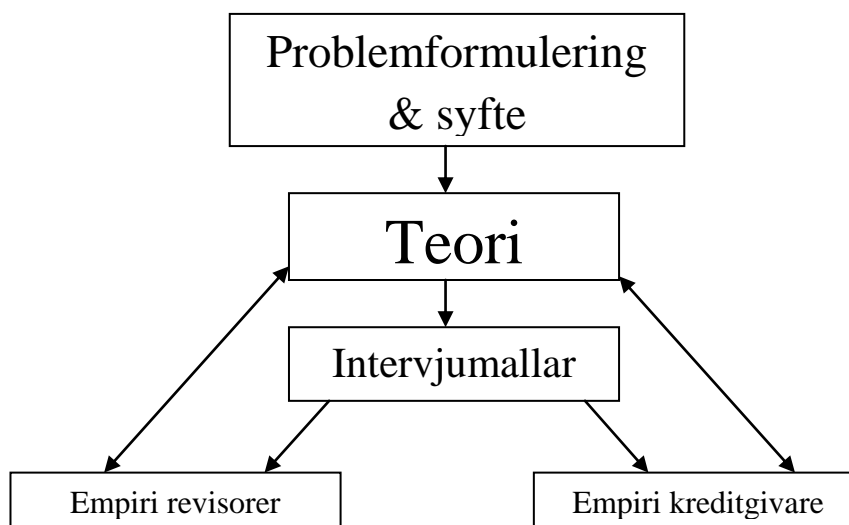
Urvalet av respondenter bör styras av vilken information som ska samlas in (Jacobsen, 2002). Vi kommer att intervjua fem stycken revisorer och tre stycken kreditgivare. Anledningen till denna fördelning av respondenter är för att revisorerna har en nära kontakt med småföretagen. Vi ansåg att revisorerna kan besvara våra frågor likvärdigt som ett småföretag och att det är oftast revisorerna som har koll på småföretagens ekonomi. Vi anser alltså att revisorerna ersätter småföretagens svar på ett likvärdigt sätt. Kriterierna för urvalet i denna studie är att respondenterna har den kunskap och erfarenhet som krävs för att kunna ge användbara svar till vår studie. Kraven på kreditgivarna är att de ska vara aktiva på företagssidan och ha småföretag som sin kundgrupp. De krav som ställs på revisorerna är att de är rådgivare/granskare för småföretag samt att de ska vara auktoriserade eller godkända revisorer.

I vår undersökning har vi valt att göra våra respondenter anonyma med fingerade namn, bankernas namn börjar på A-C och revisorernas namn D-H. Anledningen till varför vi valt att anonymisera namnen är på grund av att respondenterna tyckte det kändes bekvämare och vi anser att respondenternas riktiga namn inte kommer bidra något till vår studie. Vi kommer inte nämna vilken bank eller revisionsbyrå respondenten arbetar på utan kommer benämna arbetsplatserna med företag A-H. Vi gjorde detta för att vår studie inte har någon jämförelse hur de olika bankerna/revisionsbyråerna har för uppfattning om problemet, utan vi vill undersöka hela perspektivet oberoende av vilken bank/revisionsbyrå det är. Likheter mellan respondenterna emellan är att alla har en stor kundkrets som består till mestadels av småföretag

samt att alla kontor ligger i Halmstad. Nackdelen vi ser med att anonymisera respondenterna och deras arbetsplatser är att det kan bli svårare att upprepa exakt samma studie igen vilken kan sänka reliabiliteten på undersökningen. Vi tror dock att respondenterna känner sig mer avslappande och ger mer sanningsenliga svar när det är medveta om att deras uttalande inte kommer kunna kopplas tillbaka till dem eller till deras arbetsplats. I slutändan tror vi att det kommer öka reliabilitet samt den interna giltigheten.

3.6 Operationaliseringsprocessen

I operationaliseringsprocessen beskrivs det hur material samlats in samt hur det tolkats av forskaren (Jacobsen, 2002). Operationalisering innebär att abstrakta begrepp görs mätbara, det görs exempelvis med konkreta frågor. Vi har utformat två stycken intervjumallar, en för revisorer och en för banker där vi fokuserat på öppna frågor. Vår intervjumall är byggd på den teoretiska referensramen, vår problemformulering och syftet. Inledningsvis till varje intervju ställer vi frågan ber vi varje respondenten att berätta om sin bakgrund för att på så sätt öppna samtalet samt skapa ett förtroende. Under intervjun ställer vi frågor som är utformade för att ge svar på vår frågeställning och vårt syfte. Collis et al., (2004) menar att en reviderad årsredovisning har stor betydelse vid kreditgivning till småföretag. För att kunna beskriva och analysera vad revisorn har för betydelse vid en kreditgivning väljer vi att intervjua banker då de har mest kunskap om kreditprocessen samt vilka krav som ställs på småföretag. Anledningen till att vi har valt att intervjua revisorer är på grund av att det är oftast de som har mest information om småföretagen.

Figur 3. Operationaliseringsprocessen. Egen konstruktion.

Figur 3 ovan beskriver det tillvägagångssätt vi använt oss av för att utforma intervjumallarna samt hur vi kommer verkställa insamlingen av empirin. Problemformulering och syfte påverkar vilken form av teori som har samlats in. Sedan markerar pilen från Teorin det underlag som låg till grund för att kunna skapa intervjumallarna som ni finner i Bilaga 1 och 2. Utifrån Intervjumallar representerar pilarna den empiri som samlades in från kreditgivarna respektive revisorerna. Pilarna från Empiri revisorer och Empiri kreditgivare till Teori markerar att vi under hela bearbetningsprocessen pendlar mellan teori och empiri.

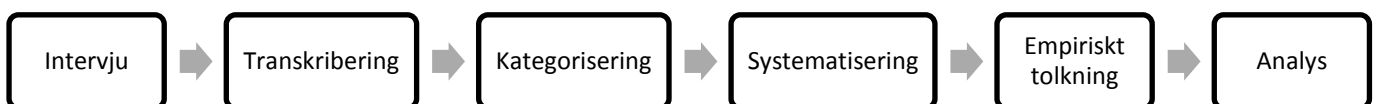
3.6.1 Banker

För att kunna beskriva och analysera vilken betydelse en revisor har vid en kreditbedömning måste vi fråga kreditgivare om deras syn på kreditgivning till småföretag samt hur deras kreditgivningsprocess går till. Revisionspliktens avskaffande för småföretag ändrar inte det faktum att bankerna måste kunna fatta kloka beslut kring krediter och det gör bankerna lättast om de kan bedöma företagets ekonomiska situation (Schneider, 2010). Något som också är viktigt för bankerna är att de ska kunna förlita sig på att redovisningen är korrekt (Danielsson, 2010). Vi undrar därför vad en reviderad årsredovisning har för betydelse och hur bankerna uppfattar revisorns roll vid en kreditbedömning. Svensson (2003) menar att med hjälp av kvalitetssäkrad redovisningsinformation kan bankerna förutse en del risker. Thorell och Norberg (2005) anser att revisionen inte har någon viktig betydelse för bankernas kreditgivning eftersom att flertal länder är utan revisionsplikt idag. Vi ställer därför frågan till kreditgivarna om deras funderingar kring revisionspliktens avskaffande samt vilka problem som kan tänkas uppstå vid en kreditgivning om företagen inte valt att använda sig av en reviderad årsredovisning.

3.6.2 Revisorer

Avskaffandet av revisionsplikten kommer leda till att bankerna blir mer försiktiga med att bevilja krediter på grund av att bankerna inte vet hur de ska kunna säkerställa redovisningen om företagen inte använder sig av en revisor (Danielsson, 2010; Halling, 2007). Vi vill därför veta hur revisorerna ser på avskaffandet och vilka problem de anser kan uppstå med att välja bort revision. Vi vill även ta reda på hur revisionspliktens avskaffande påverkat respektive revisionsbyrå. Collis et al., (2004) talar om att bankerna kommer vara mer villiga att ge krediter om företagen har en reviderad årsredovisning. Hope och Langli (2010) instämmer och menar att revisionsberättelsen är viktig eftersom den säkerställer informationen. Vi undrar därför hur revisorn uppfattar sin roll vid en kreditbedömning. En stor fråga är hur bankerna säkerställer informationen om företagen valt att inte ha en revisor (Danielsson, 2010). Vi ställer därför frågan till revisorerna om de anser att en reviderad årsredovisning innebär lägre risktagande för kreditgivare och hur de tror att den avskaffande revisionsplikten kommer påverka småföretagens möjlighet till lån.

3.7 Intervjuanalys

Figur 4. Analysmodellen. Egen bearbetning.

Figuren ovan beskriver vår intervjuanalys och enligt Kvale (2009) måste forskaren bestämma vilken metod han/hon ska använda sig av samt på vilket sätt det ska ske för att kunna analysera sina intervjuer. Vi började med att transkribera våra intervjuer så att vi inte skulle missa viktig information.

I enlighet med Kvale (2009) hade vi definierat och bestämt våra begrepp innan intervjun för att sedan kunna kategorisera respondenternas uttalanden på bästa möjliga sätt. Kategorisering underlättar även när forskaren ska göra jämförelser i empirin då stora mängder data kan sammanfattas och ge en god översikt (Kvale, 2009). För bankerna har vi fem underkategorier och för revisorerna har tre underkategorier tilldelats. Bankernas underkategorier är Kreditgivningsprocessen, Hinder och svårigheter som uppstår vid en kreditgivning, Ny eller befintlig kund, Revisionspliktens avskaffande och Revisorns roll vid kreditgivning. Vi valde att ha med kreditgivningsprocessen som en kategori då vi vill kunna kartlägga hur de olika bankerna går tillväga vid en kreditgivning. Revisorernas underkategorier är följande: Revisionspliktens avskaffande, Revisorns roll vid kreditgivning samt Revisionens påverkan vid kreditgivning.

I och med att vi använde oss av en semistrukturerad intervjumall fick vi tillgång till mycket information så kategoriserade vi själva in respondenternas uttalanden under de områden som vi ansåg var mest lämpliga. Efter att vi kategoriserat respondenternas uttalanden valde vi att benämna de olika områdena i kategorierna med siffror, detta för att få texten i samma ordning för respektive respondent. Vi använde oss även av samma rubriker i både empirin och analysen för att underlätta för läsaren samt ger studien en tydlig röd tråd. Detta gjordes även för att vi skulle kunna tolka empirin på ett sätt som ökar trovärdigheten i studien.

För att kunna besvara vår problemformulering valde vi att analysera empirin utifrån två huvudområden. Vi valde att analysera från vårt urval, det vill säga revisorer för sig och banker för sig för att sedan jämföra deras uttalanden i en avslutande sammanställning. Detta gjordes för att se om det finns likheter eller skillnader i deras syn på möjligheter till krediter för de småföretag som har valt bort revisionen. För att analysera de olika respondenterna valde vi att analysera kategorivis, det vill säga vi tog ett avsnitt i taget, och jämförde vad de olika respondenterna inom urvalet hade uttalat sig om. Vi har valt att lyfta fram likheter men även skillnader när sådana har förekommit för att försöka få fram ett nytt mönster. Vi avslutar analysen med en sammanställning över analysen med både bankers och revisorers uttalanden. Kategorierna är valda utefter revisionspliktens avskaffande och vi har tagit hänsyn till att endast göra en jämförelse med de områden som båda urvalen fick uttala sig om.

3.8 Reliabilitet

För att kunna svara på om våra resultat är tillförlitliga är det viktigt att ta hänsyn till reliabiliteten (Jacobsen, 2002). Jacobsen (2002) anser att hot mot reliabiliteten under en intervju är att forskare slarvar med anteckningar eller att vara ouppmärksam. För att öka reliabiliteten spelade vi in alla intervjuer och därmed minskat risken för missförstånd. Vi båda var närvarande vid alla intervjuer och satt oss ner efter och diskuterar igenom det insamlade materialet. Det bör göras för att kontrollera att vi uppfattat saker lika och att missförstånd inte har uppstått (Häger, 2007). Vi såg det som en stor fördel att vi var två stycken som intervjuar på grund av att vi kunde komplettera varandra bra under intervjuernas gång och efteråt.

Det är viktigt att intervjuerna sker på liknade sätt för studiens tillförlitlighet. Under varje intervju utgick vi från en intervjumall för att kunna göra intervjuerna så lika som möjligt. För

att försöka att höja reliabiliteten använde vi oss av öppna intervjufrågor för att skapa en bra atmosfär och för att skapa en öppen dialog. Förhoppningsvis leder en öppen dialog med respondenten till förtroende samt mer sannoligenliga svar. Personkemin vid en intervju är av stor betydelse för vilka svar respondenten ger (Jacobsen, 2002). Innan intervjun hade vi inte bestämt vem som skulle säga vad för att kunna ha en avslappande känsla under intervjun. Vi båda kunde intervjumallen utantill och lät samtalet vara öppet och flyta på.

3.9 Validitet

Jacobsen (2002) menar att empirin ska vara valid vilket betyder att empirin ska vara giltig och relevant. Med giltighet och relevans menas att studien måste gå att lita på. Giltigheten och relevans kan delas in i två komponenter: intern och extern giltighet. Intern giltighet innebär att det som mäts är det vi avsett att mäta och extern handlar om att resultatet ska gå att generalisera. Vi har utfört individuella intervjuer med varje respondenten och fokuserat på deras åsikter vilket Jacobsen (2002) menar är den bästa datainsamlingsmetoden för den interna giltigheten. Intervjuerna resulterade i bra och väldigt utförliga svar samt att alla frågor som ställts har varit relevanta för studien. Samtliga respondenter är oberoende av varandra och har inte kunnat påverkas av varandras svar vilket kan bidra till en ökad validitet samt att alla respondenter har kunskap i undersökningsområdet. Vi anser också att den interna giltigheten är hög eftersom att vi har lyckats mäta det vi tänkt oss mäta.

Jacobsen (2002) menar att den externa giltigheten i en kvalitativ undersökning är svår, på grund av att en kvalitativ undersökning har ofta som syfte att förstå och fördjupa sig i undersökningen. En annan svårighet är att kvalitativ data inte är lika generaliserbar som kvantitativ. Eftersom att vi har begränsat oss till Halmstad och enbart intervjuat ett fåtal respondenter kan det vara svårt att generalisera vår undersökning på en större population i Sverige. Det är väldigt svårt att kunna bevisa att ett litet stickprov skulle kunna ge samma resultat som en stor grupp av intervju personer. Argument för att samma resultat skulle uppnås igen fast i en stor population är alla respondenter har lång erfarenhet i respektive yrke och att samtliga besitter mycket kunskap och att de har insikt i det aktuella ämnet.

4. EMPIRI

I följande kapitel redovisas den primärdata som har samlats in för att uppfylla studiens syfte. Vi börjar med att presentera bankerna för att sen övergå till revisorernas utsagor.

4.1 Banker

4.1.1 Företag A

Respondentens bakgrund

Anna Andersson arbetar på en medelstor bank placerad i Halmstad. Banken har funnits i Sverige sedan år 1996 och har successivt utvecklats till en större bank för både privatpersoner och företag. Anna är utbildad civilekonom sedan år 2001 och har sedan dess jobbat inom bankbranschen. Idag är hon företagsrådgivare sen ett och ett halvt år tillbaka. Anna har hand om företag inom alla branscher och mängden på storleken på företagen varierar allt ifrån enskilda firmor till bolag som har cirka 20 anställda.

Kreditgivningsprocessen

I banken Anna jobbar på är det vanligaste att steg ett i kreditgivningsprocessen är att träffa kunden för att se vad det är för verksamhet. Är det en ny kund som de inte haft någon kontakt med tidigare gör de ofta platsbesök ute hos kunden för att få se vad kunden gör och till exempel hur lagret ser ut. Efter besöken sätter Anna sig ner med kunden och pratar för att se vad det är för behov kunden har, varför de har behov av en kredit samt vilken typ av kredit som passar verksamheten. Nästa steg är att gå igenom resultat- och balansräkningar om det finns, hon granskar rapporterna för att titta hur exempelvis kassaflödet och återbetalningsförmågan ser ut. Banken vill även gå igenom hur kunden ser på framtiden och vad de har för framtidplaner närmsta året/åren framöver. När Anna fått den information hon behöver går hon in i systemet för en sammanställning av rapporter och gör kassaflödesanalyser samt drar ut ett utdrag från upplysningscentralen (UC). När hon sammanställt all information hon samlat in har hon en bra bild av hur företaget ser ut och hon vet om hon kan bevilja en kredit eller om det finns några hinder.

Anna har en beslutandenivå till en viss gräns men i bankens kreditpolicy ska de alltid vara två banktjänstemän som tittar igenom underlaget för krediten. Sedan ska de gemensamt ta ett beslut om en kredit ska beviljas eller avslås. Ibland händer det att Anna och hennes kollega inte kan ta ett beslut och då skickar de iväg ärendet till deras lokala kreditlegitationen som tittar på det.

Hinder och svårigheter som uppstår vid en kreditgivning

Anna menar att hinder som kan finnas med att få en kredit beviljad är om kunden har betalningsanmärkningar eller om det inte finns några säkerheter. Andra hinder kan vara att företaget inte skött sina betalningar till banken eller att företagsledaren vid tidigare tillfällen varit involverad i konkurser.

De vanligaste orsakerna enligt Anna att de avslår krediter till småföretagen är bland annat att företaget inte har en affärsidé som banken tror på eller som de inte förstår. Det kan också vara

så att de vill starta upp något som inte passar i Halmstad. Anna menar på att om företaget inte har några säkerheter samt att företagsledaren har ganska dålig privatekonomi kan banken känna att det inte finns någon återbetalningsförmåga hos ägaren. Betalningsanmärkningar kan också bidra till att ett företag får avslag för en kredit.

Ny eller befintlig kund

Anna menar att det inte är olika krav på om det är en ny eller redan befintlig kund men är det en ny kund kommer banken behöva mer information på grund av att de inte känner kunden sen innan. Är det en befintlig kund vet hon hur verksamheten är och vet hur historiken ser ut samt att det redan finns mycket information hon har med sig sen tidigare. Anna menar att:

”Det kan upplevas som att det är olika krav ifrån kunderna och vi bedömer ju alltid återbetalningsförmågan och av en ny kund behöver man ju mer information från för att kunna bilda sig en uppfattning”

Revisionspliktens avskaffande

Anna tror att många företag kommer ha kvar revisorn eller i alla fall någon kunnig person som hjälper till med bokföringen och sammanställningen av årsbokslutet fast att företagen inte behöver ha revisor längre. Anna tror att många företag väljer att behålla revision då de känner att de inte har tillräckligt med kunskap om ekonomin samt att de är väldigt angelägna om att räkenskaperna ska bli rätt. Om företagen inte har en revisor som upprättar de finansiella rapporterna så kommer företagen ta hjälp av någon annan konsult, till exempel en redovisningskonsult.

Banken Anna arbetar för ställer inte några annorlunda krav på de företag som inte har revisor, utan kraven som finns måste alla deras kunder rätta sig efter. Anna menar att banken kräver precis samma underlag från företagen oavsett om de har en revisor eller inte. Har företaget en reviderad årsredovisning så stämmer förhoppningsvis de olika posterna samt att någon som kan bokföring har gått igenom och det ger enligt Anna en kvalitetsstämpel. Har inte företaget någon revisor så finns det oftast en redovisningskonsult och det anser hon ger samma kvalitetsstämpel som en revisor. Har företagen någon ekonomikonsult kan banken ringa till den personen och stämna av om de har några frågor om varför räkenskaperna ser ut som det gör. Företagen vill ofta säkerställa räkenskaperna i sina rapporter eftersom deras bokföringskunskaper inte alltid är så bra, då tar de hjälp av en kunnig person.

Revisorns roll vid kreditgivning

Revisorn kan ibland delta på bankmötena om det till exempel är ett större projekt de ska gå igenom eller en speciell situation som exempelvis en ombildning av ett företag. Revisorn är oftast med på mötena om det är något utöver det vanliga. Banken kan vilja att revisorn ska vara med om det gäller en obeståndssituation för att det kan enligt Anna vara:

”Bra att ha en tredje part med som kanske är lite mer neutral då än vad företagsägaren är”

De är bra att en neutral person är närvarande när banken och kunden ska diskutera bland annat återbetalningsplanen. Revisorns uppgift vid mötena är enligt Anna att ha en roll som ekonomisk rådgivare samt att de kan diskutera hur de ska lösa det praktiska i bokslutet med till exempel avskrivningar.

Har företaget valt bort revisorn kommer banken inte kompensera risken med att räkenskaperna kan vara fel genom att reglera räntan utan det som påverkar räntan är snarare kundens interna skötsel hos banken och även extern historik som finns i UC. Anna menar att:

”Revisorn påverkar inte räntesättningen utan det gör de externa och interna bedömningarna”

4.1.2 Företag B

Respondentens bakgrund

Bengt Bengtsson arbetar på en av Sveriges mest välkända banker och de har kontor i princip i hela landet. Bengt är utbildad civilekonom och har varit i bankbranschen i 17 år. Han har arbetat på företagsavdelningen i närmare 16 år och hans arbetsuppgifter är bland annat att ta hand om relationen till företagen, deras finansieringsbehov samt deras placeringsbehov. Hans ansvarsområde är framförallt småföretag men även större företag förekommer.

Kreditgivningsprocessen

Kreditprocessen enligt Bengt börjar med att kunden söker upp banken och talar om sina behov samt vad de ska använda pengarna till. Om det är en ny kund som ansöker om kredit behöver företaget presentera en affärsplan, en budget samt hur mycket de hade tänkt satsa själva. Banken kräver inte lika mycket information av redan befintliga kunder utan det som krävs är årsbokslutet och om det var länge sedan det upprättades krävs det även en delårsrapport som är max ett par månader gammal. Efter detta bedömer banken om det är rimligt att bevilja krediten eller inte. Faktorer som väger in i bedömningen är vad företaget ska använda lånet till, exempelvis om det ska användas till att betala skatt eller ska företaget investera i nya inventarier på grund av att det går bra.

Bengt menar att på banken kan handläggarna själva besluta om krediter till företag om det är av ringa omfattning men vid större krediter är det alltid en kommitté på kontoret som diskuterar om de ska bevilja eller avslå ansökan.

Hinder och svårigheter som uppstår vid en kreditgivning

Den vanligaste anledningen till att småföretag inte får lån är för att de har för liten egen insats i projektet eller för att det går dåligt för bolaget. Då har banken som krav, enligt Bengt, att ägaren själv stoppar in pengar i bolaget genom att exempelvis ta ett privatlån. Andra svårigheter som kan uppstå är om företaget har betalningsanmärkningar eller inte har skött sina betalningar internt förut i banken. Andra faktorer som kan spela in är företagets affärsidé och en personlighetsbedömning av företagsledaren. Bengt menar att:

”Det finns mycket svårigheter egentligen eftersom det blir lite av en gissning, mycket är ju relationsstyrkt också”

Ny eller befintlig kund

Bengt menar på att det inte ställs olika krav på företagen beroende på om det är en ny eller befintlig kund utan banken tittar på samma saker och det krävs samma underlag. Däremot menar han på att det är enklare att fatta beslut på en redan befintlig kund då de redan har kännedom om ägaren till företaget. När det är en ny kund som ansöker om krediter görs en mer omfattande bakgrundsundersökning för att få reda på hur företagaren är, hur han/hon är som person och har han/hon en stabil ekonomi själv och kan stötta bolaget om det skulle behövas.

Revisionspliktens avskaffande

Bengt menar att de inte märker av revisionspliktens avskaffande eftersom de småföretag som har krediter hos banken även har revisor som reviderar företagets räkenskaper. Han menar på att de företag som väljer bort revisor är de företag som har funnits länge och inte behöver ha krediter och därmed inte heller behöver presentera någon information till banken. Bengt tycker också att det är en bra reform eftersom det medför kostnadsbesparingar för de företag som inte har någon nytta av revisionen. Gränsen ligger även väldigt naturligt för oftast är det mindre bolag som inte behöver ha krediter eller har större leverantörer som kräver revisor. Bengt tror att småföretagen väljer att ha kvar revisorn för att det är en rådgivande funktion samt att det är skönt att få en avstämning varje år på om det går bra för företaget eller inte. En annan anledning till att småföretagen har kvar revisorn, enligt Bengt, är för att de känner sig tvingade att ha en revisor på grund av att banken och/eller leverantörer kräver att de ska ha det.

Banken som Bengt jobbar på kräver att småföretagen ska ha en revisor för att de ska bevilja krediter till dessa, banken vill inte gå in i några ärenden när det inte finns reviderade räkenskaper.

”Vi lämnar inte krediter överhuvudtaget om vi känner oss osäkra där det inte finns någon revisor som reviderat bokslutet”

Däremot menar Bengt att om det skulle gälla små krediter så kan det möjligtvis räcka med en auktoriserad redovisningskonsult som har upprättat räkenskaperna men då måste banken känna till kunden och redovisningsbyrån.

Revisorns roll vid kreditgivning

Bengt anser att:

”Revisorn ska ha en rådgivande roll också, det tror jag företagaren kräver eftersom de betalar för sig, så en viss rådgivande funktion och de ska även ha en kontrollerande funktion inte minst för bankens skull då”

Revisorns roll för bankerna är den kontrollerande rollen och detta ger en garanti om att siffrorna i företaget är korrekt. Bengt menar däremot på att det är sällan som revisorn är med på bankbesöken och enda gången de följer med är om det finns någon osäkerhet som medför att det är svårt att bedöma företaget utifrån balansräkningen. Revisorn kan hjälpa till med att förklara vissa poster mer djupgående. Trots att revisorn inte är med på bankbesöken så menar Bengt på att de ändå har en bra kontakt med varandra då banken kontaktar revisorn om de har frågor om utvecklingen i bolaget. Banken frågar däremot alltid kunden före detta görs och oftast uppmanar kunden till att banken ska ta kontakt med revisorn på grund av att revisorn oftast har bättre koll på småföretagets räkenskaper.

Eftersom att den bank Bengt arbetar på inte ger ut krediter till de företag som inte har revisor menar han på att räntan inte påverkas om småföretaget har revisor eller ej för den risken finns inte hos dem. Däremot menar Bengt på att de företag som inte har en revisor ska ha en högre ränta då det är en högre osäkerhet med det och högre osäkerhet medför en högre ränta.

4.1.3 Företag C

Respondentens bakgrund

Carl Carlsson har jobbat inom den bankkedja han är på nu sedan 2007 och har idag tjänsten som ansvarig för företagskontoret i Halmstad. I Carls arbetsuppgifter ingår framförallt att coacha andra i den kundansvariga rollen, han arbetar även med att hitta olika lösningar som kunderna kan ha nytta av, bland annat finansiering. Carl har även sista ordet gällande kreditbesluten som tas på kontorsnivå. På bankkontoret i Halmstad är de sju stycken anställda som arbetar med små och medelstora företag. Carl är utbildad civilekonom sedan år 1997 och hans första jobb var på en mindre revisionsbyrå men efter han jobbat där i cirka ett år började han jobba på bank inom företagssektorn. Han har jobbat både med stora och småföretag i många olika branscher och bolagstyper.

Kreditgivningsprocessen

I stort sett så skrivs det ett PM i kreditgivningsprocessen, är det en mindre kredit på under två miljoner så gör kundansvarig själv ett PM som sedan granskas av kreditkommittén som Carl och en kreditanalytiker sitter i och beslutar om krediter på kontorsnivå. För att kunna upprätta ett PM behövs det uppgifter om bland annat ägarna, verksamheten, bolaget, bokslut och prognoser. I kreditprocessen skrivs det ett PM plus att de ska få ut ett ”rating” tal. Ratingen är en viktig faktor i kreditgivningsprocessen eftersom att det sätts utifrån kvalitativa aspekter så som marknad, ägare, hur mycket pengar ägaren kan tillskjuta och hur avtalen ser ut med leverantörer. Utifrån de kvantitativa aspekterna är det mer soliditet, lönsamhet och kassalikviditet banken tittar på. Kredithandläggarna har en mall de går efter där de lägger in de olika parametrarna som gör att de får fram ett rating tal på företaget. Carl menar att rating är ett väldigt viktigt verktyg, där företagen kan hamna mellan 1-6, där 1 är bäst och 6 är sämst. De flesta företagen ligger på snittet 3 plus. Beroende på vilken rating skala ett företag hamnar på speglar även prissättningen, för har ett företag en bra rating får de en lägre ränta och har företagen ett dåligt ratingvärde får de högre ränta på lånet. Har bolagen för dåligt ratingvärde beviljar banken inte krediter överhuvudtaget. Om företaget har revisor eller inte påverkar inte var på rating skalan de hamnar.

Hinder och svårigheter som uppstår vid en kreditgivning

Enligt Carl är den vanligaste orsaken till att småföretag får avslag vid en kreditansökan att ägaren har en för svag egen insats i företaget. För oavsett vad kunden vill låna till ska han/hon kunna sätta in pengar själv och finns det inga pengar blir det mycket svårare att få en kreditansökan beviljad. Det kan också vara så att det finns betalningsanmärkningar i UC som försvårar men Carl menar att de tar hänsyn till vad för slags betalningsanmärkningar det är. Har företaget misskött en kredit på en annan bank tidigare och sedan kontaktar Carls bank så kommer kreditansökan aldrig gå igenom för det är väldigt stor risk att företaget missköter sig igen.

Ny eller befintlig kund

Carl menar att på ett sätt ställs det olika krav beroende på om kunden är en ny eller befintlig kund, på grund utav att till en befintlig kund finns redan en relation och mycket historik att bygga på om företaget. Är det redan en befintlig kund känner han redan kunden och vet om att kunden sköter sig samt att banken vet om att kunden skött sig.

”Men är det en ny kund som kommer in och inte har någon relation med banken eller någon historik så är det klart att man inte har något förtroende från början, utan det är något man bygger upp”

För är det till exempel ett fåmansbolag är det extremt viktigt vad det är för ägare, vilken bakgrund ägaren har, om ägaren har kompetens till att driva verksamheten samt om ägaren har möjlighet att tillskjuta pengar i verksamheten. Är det en ny kund menar Carl att det behövs samlas in mycket ny information och processen kommer ta längre tid än vad det gör för en befintlig kund.

Revisionspliktens avskaffande

Carl hade mer funderingar kring revisionspliktens avskaffande när den avskaffades, men det har inte påverkat dem så mycket som han trodde. Carl tycker även att gränsen är bra satt och hade gränsen varit högre tror han att det hade berört dem mer och att de hade ställt mer krav på att de måste finnas en objektiv part som granskar. I dagsläget har företagen som ansöker om krediter i regel alltid en revisor fast de inte behöver och har de ingen revisor så menar Carl att de inte har något kreditbehov.

”För de som vill ha krediter har en revisor till 99,5%”

Enligt Carl så är revisionspliktens avskaffande ingen fråga de behöver ta hänsyn till eftersom det inte är något problem för dem just nu. Banken har inget krav på att företagen ska ha en revisor utan de kan tycka att det räcker med en redovisningskonsult som de vet är duktig. Carl menar att en redovisningskonsult inte har samma kvalitetsstämpel som en revisor och det beror mycket på vem redovisningskonsulten är.

Om företagen inte har en revisor så kan banken kräva att vissa poster ska granskas, till exempel om lagret verkligen är värt så mycket som bokföringen säger. Det är då bra om en

revisor som har en sådan bra kvalitetsstämpel har granskat posterna så att banken vet att det är en person med kompetens som kan bedöma posterna. Carl menar att det inte har hänt många gånger att de måste kräva att vissa poster blir granskade eftersom att de företag som ansöker om krediter faktiskt har revisor. Det beror också på lite vad det är för kredit, om ägaren kan borga för det själv samt om det är en ny eller befintlig kund eftersom det handlar mycket om förtroende för kunden. För finns det ingen relation är det bra om någon objektiv person som kan bekräfta att bilden stämmer som kunden ger oss samt att det är någon som är behörig att bedöma det och det är en revisor.

Revisorns roll vid kreditgivning

Carl menar att revisorns roll vid en kreditbedömning är att ta fram uppgifter om räkenskaperna och att det är revisorns ansvar att uppgifterna som banken får är korrekta. Banken bedömer företaget delvis på räkenskaperna så det är viktigt att siffrorna är korrekta. Det är också bra med revisorer för att de har en förståelse om hur banken jobbar, till exempel att vissa nyckeltal måste vara acceptabla. För om banken säger en sak till kunden och revisorn instämmer blir det lättare för kunden att få en förståelse, så det ser Carl som en fördel med revisorer.

”Jag gillar revisorer de är perfekta att ha som bollplank”

Carl tror att småföretagare väljer att ha kvar revisorn för att de ser det som en trygghet. En annan anledning till att de har kvar revisorn är att de har jobbat ihop länge med revisorn och att det har funkat bra. Han tror också att småföretagen tycker det är skönt att någon objektiv person har granskat att de har gjort rätt samt att de skickar in korrekta underlag till skattemyndigheterna.

4.2 Revisorer

4.2.1 Företag D

Respondentens bakgrund

David Davidsson startade upp revisionsbyrån år 2006 som är en redovisnings- och revisionsbyrå med 3 anställda, byråns kundkrets består endast av mindre och medelstora företag runt Halmstad. David är godkänd revisor med en revisorsexamen, vilket motsvarar en auktoriserad revisorsexamen idag. Som bakgrund har han en gymnasieutbildning samt att han läste upp de kurser som behövdes för att bli en godkänd revisor parallellt med jobb på revisionsbyrå. David har arbetat med revision i 25-30 år och innan han startade revisionsbyrån arbetade han på en större byrå.

Revisionspliktens avskaffande

David anser att revisionspliktens avskaffande för småföretag är bra och att gränsvärdena ligger på en lagom nivå. Han tycker det känns meningslöst att ha revisionsplikt i så pass små företag och anser att den gräns som finns idag känns väldigt naturlig. I och med att David har mycket kontakt med företagen då han är på besök hos småföretagen samt att de kommer till honom, menar han att:

”Det känns rätt meningslöst att ha revision i de allra minsta företagen för där finns det inte mycket att revidera”

Revisionspliktens avskaffande har inte påverkat verksamheten speciellt mycket då det finns anställda på byrån som sköter den löpande bokföringen eller gör boksluten åt kunderna, vilket är den största biten. Kunderna som valt bort revision har kvar byrån för rådgivningstjänsterna vilket medför att David har kvar kunderna och samtidigt frigör resurser. Tidigare har det varit mycket att göra och David ser avskaffandet av revisionsplikten som en avlastning eftersom att han kan fokusera på andra saker inom företaget. David påpekar att han ser positivt på revisionspliktens avskaffande och de märker inte någon tydlig skillnad på att kunder har lämnat deras byrå jämfört med tidigare år, eftersom att:

”Vi har kunden kvar och de betalar för sig”

Däremot menar David på att de byråer som endast erbjuder revision har förlorat en del kunder samt att nystartade företag nästan till 100 % väljer bort revision.

Revisorns roll vid kreditgivning

David har inte märkt att den slopade revisionsplikten har påverkat småföretagens möjligheter till att få lån. Enligt David är det inte viktigt för bankerna att småföretagen har en revisor som skriver på utan att de istället har en god ekonomisk rådgivare.

”Det avgörande är nog att det har en god ekonomisk rådgivande ändå”

Banken vet då om att det är någon som har koll i och med att företaget besöker en revisor fast i rådgivande syfte. Banken vet om att revisorer är kompetenta och professionella. Bankerna får även en extern säkerställning när det är en professionell byrå som gör småföretagens räkenskaper. Att anlita en byrå som sköter redovisningen medför högre trovärdighet hos banken och företagen behöver inte alltid ha en reviderad årsredovisning. Enligt David finns det inte något samarbete mellan revisorn och banken, det enda bankerna är intresserade av är att få ta del av årsredovisningen. Detta kan bero på att han har tystnadsplikt som revisor och får inte lov att säga vad som helst, kunden kan självklart frigöra David från tystnadsplikten men det händer väldigt sällan. David menar istället på att det är kundens kontakt med banken som är det avgörande vid kreditgivningen men att revisorn har en viktig roll, inte endast som påskrivande revisor utan även som ekonomisk rådgivare. Han tycker inte heller att småföretagen ser honom som den påskrivande revisorn utan mer som en ekonomisk rådgivare och att det räcker att ha honom som rådgivare vid en kreditbedömning.

Revisionens påverkan vid kreditgivning

David menar att informationen i revisionsberättelsen påverkar ett kreditbedömningsbeslut, hur mycket det påverkar beror på vad det är som avviker. Kreditgivarna läser inte hela revisionsberättelsen utan de kollar mest om den är ren eller oren och om det finns någon avvikelse. Att bankerna skulle ta ut en högre ränta på grund av att småföretagen inte har en påskrivande revisor är ingenting David har lagt märke till. Han tror att bankerna använder

argumentet att det blir högre risk utan en reviderad årsredovisning för att kunna höja räntan och tjäna mer pengar på företagen.

”Jag tror att det viktigaste för banken är att affärsidén är bra, att person är bra och att de har en hygglig säkerhet”

4.2.2 Företag E

Respondents bakgrund

Erik Eriksson är godkänd revisor sedan år 2003. Han började jobba på en revisionsbyrå innan han hade läst på högskolan, så parallellt med jobb läste han in kurserna som behövdes för att bli godkänd revisor. Erik tog över revisionsbyrån han jobbar på idag år 2006 tillsammans med en kollega och det är en redovisnings- och revisionsbyrå. Byrån inriktar sig på att hjälpa mindre och medelstora företag. Erik har tillsammans med samma kollega som innan precis tagit över en halv revisionsbyrå till och i dagsläget är det sju stycken anställda på byrån.

Revisionspliktens avskaffande

Erik anser att revisionspliktens avskaffande är bra på grund utav att kunden själv får välja om de vill använda sig av revision. Han tycker inte det är några problem med avskaffandet utan föredrar att jobba med kunder som själva valt att ha kvar honom som revisor. Erik är övertygad om att gränsvärdena för den avskaffande revisionsplikten kommer att höjas, så de lite större bolagen inte heller behöver ha en revisor i framtiden. Eriks revisionsbyrå har inte påverkats i större skala av revisionspliktens avskaffande utan har enbart förlorat ett fåtal kunder men det är bland annat genom Eriks egen avrådan till vissa företag. Av Eriks erfarenhet menar han på att de företagen som både har redovisningshjälp och revision hos samma byrå, väljer att ha kvar revisorn. Däremot menar han på att:

”De som är knuta till en redovisningsbyrå kanske väljer bort revisorn”

Eriks uppfattning är att det är mest nystartade bolag som valt att inte ha en granskande revisor utan de anlitar en rådgivare/redovisare istället.

Revisorns roll vid kreditgivning

Enligt Erik ser småföretagarna på revisorns roll väldigt olika, vissa tycker de är värdefulla medan andra tycker att de är helt onödiga men den rådgivande rollen är viktig vid kreditbedömningar. Företagen som är vana vid att ha revisor ser det som en kvalitetsstämpel mot banken och skatteverket samt att företagsägarna anser att det blir mer rätt i räkenskaperna med revisor än utan. Erik menar därför att det är anledningar till varför många företag väljer att behålla revisorn. De nystartade företagen som aldrig har haft revisor ser det mest som en kostnadsbörda och väljer därför bort revisorn om inte banken ställer det som krav för att få krediter.

Det finns en del samarbete mellan Erik och banken men han brukar däremot inte vara med på bankmötena om kunderna inte frågar efter det. Om Erik är med på bankmötena är det oftast för att förklara vad vissa siffror står för och varför det ser ut som det gör i dagsläget. Det

byrå brukar hjälpa till med vid kreditbedömningar är att lägga fram underlag som till exempel budgetar men det allra vanligaste är att bankerna brukar ringa till Erik och vill få något förklarat som till exempel varför han har skrivit en oren revisionsberättelse.

Revisionens påverkan vid kreditgivning

Erik anser att revisionspliktens avskaffande kan påverka kreditbedömningar men att det beror på hur bankerna tänker eftersom:

”Jag har fått lika olika svar ifrån bankerna och att en del menar på att de kommer tvinga vissa kunder till revision och andra säger att de kanske löser sig ändå”

Erik menar att det inte finns några klara svar på hur banken tänker kring revisionspliktens avskaffande. Han tror också att leverantörerna kan komma vara en viktig bit, för har de affärer med större leverantörer är det en fördel om företagen har reviderade räkenskaper. Han menar också att:

”Jag har själv varit med om att banken har ställt det som krav att småföretagen ska ha en revisor för att de ska bevilja krediten”

Erik anser att en reviderad årsredovisning är viktigt vid en kreditgivning på grund av att han har erfarenheter av att det har blivit svårare som kund att ha bra kontakt med banken i och med att det försvinner rätt mycket av personbedömningen. När personbedömningen saknas vid en kreditgivning ställer bankerna istället krav på en reviderad årsredovisning och värdesätter det högt. Han menar att bankerna går mer efter mallar om hur företagets siffror ska se ut och utesluter då hur företagsledaren fungerar. Erik är helt övertygad om att information en revisor har lämnat påverkar småföretagets möjlighet till lån. Erik tror dock att en oren revisionsberättelse inte påverkar lika mycket som en betalningsanmärkning, för det bidrar till att företagen inte får några krediter alls. Erik kan tänka sig att en oreviderad årsredovisning medför en högre risk för banken och för att kompensera mot risken tar bankerna ut en högre ränta men det är inget han har erfarenhet av. Utan att bankerna kräver istället säkerheter av företaget innan de beviljar en kredit, som till exempel en fastighet.

De problem som Erik ser med frivillig revision vid kreditgivning är att om det är stora värden i vissa poster i balansräkningen och det är ingen som granskat posterna kan det leda till svårigheter att få lån. Bankerna kan därför kräva att just dessa poster ska granskas av en extern part, för är de utstickande posterna reviderade underlättar det kreditbedömningen. Erik har dock inte fått några sådana förfrågningar om att granska vissa poster men han tror att det kan bli så i framtiden.

4.2.3 Företag F

Respondentens bakgrund

Frida Fredriksson arbetar på ett av världens ledande revisions- och konsultföretag. Frida började arbeta på en revisionsbyrå direkt efter gymnasiet år 1969 och har sedan år 1989 varit

auktoriserad revisor. Frida jobbar idag ensam på ett kontor i Halmstad och reviderar framförallt småföretags årsredovisningar.

Revisionspliktens avskaffande

Frida ställer sig positiv till revisionspliktens avskaffande då hon menar att småföretagen har en möjlighet till att välja bort revisorn. Den slojade revisionsplikten har inte direkt påverkat byrån eftersom de flesta av byråns kunder har valt att ha kvar revisorn eller att ha revisorn som rådgivare. Fridas kunder anser att det är bra att ha en revisor då den externa granskningen medför trovärdighet. De kunder som valt bort revision gjorde det för att de ansåg att de kunde allt med bokföring själva och att en revisor då var överflödig.

”De flesta av de företag jag har, har valt att ha kvar revisorn. Det är lite med det här att få en granskning av någon utomstående”

Revisorns roll vid kreditgivning

Enligt Frida är revisorn även viktig för småföretaget i rollen som en rådgivare, framförallt när de ska söka krediter då revisorn står närmast i förhållandet till ägaren. Revisorn är då ofta ett bollplank när det gäller bland annat storleken på lånet. Småföretagen kan även vilja ha med revisorn på bankbesöken för att de behöver stöd när de diskuterar med banken och för att revisorn oftast kan svara på frågor som ägaren inte själv har satt sig in i. Revisorn kan även hjälpa småföretagaren att gå igenom budgeterna innan bankmötet. För det lilla företaget är den rådgivande revisorn väldigt viktig enligt Frida eftersom att de får en bra diskussionspartner och råd i sådant de behöver hjälp med som exempelvis investeringar. I småföretag är den rådgivande revisorn och den påskrivande revisorn ofta samma person.

Ibland händer det att Frida är med på bankbesöken men det är vanligare med telefonkontakt. Banken brukar kontakta Frida om de är några oklarheter i årsredovisningen eller om de har några funderingar om till exempel varulagrets värdering. När hon har varit med på bankmöten är det småföretagaren som själv vill de på grund av att de är okunniga om verksamhetens ekonomi och känner det som en trygghet att ha med sin revisor.

Revisionens påverkan vid kreditgivning

Fridas bedömning är att banken kräver en reviderad årsredovisning för att småföretag ska få krediter men att hon inte har märkt av det direkt då byrån har tappat så få kunder och de småföretag hon har kvar har inte direkt haft några större krediter hos banken.

”Alla företag som vill ha lån har jag uppfattat det som att bankerna kräver att revisionen ska vara kvar”

Fridas generella uppfattning är att banken vill ha någon extern part som granskar småföretagens finansiella rapporter. Däremot är det ett företag som bankerna har haft som kund länge och är välbekant med och inget sticker ut så behöver de nödvändigtvis inte ha en revisor. Frida tror även att avvikelser i revisionsberättelsen påverkar kreditbedömningen i den mån att det är tecken på att ägaren inte sköter det fortlöpande i verksamheten.

De problem som kan uppkomma vid kreditbedömningen hos de småföretag som har valt bort revisor menar Frida är att banken ser osäkerheter i vissa balansposter som måste kontrolleras. Däremot menar hon att även auktoriserade redovisningskonsulter kan medföra att trovärdigheten i de finansiella rapporterna ökar. Frida menar på att det är naturligt att bankerna tar ut en högre ränta om de anser att risken hos ett företag ökar. Däremot menar hon att det inte är den reviderade årsredovisningen som är den viktigaste biten utan det är osäkerheten som spelar in störst på vilken ränta företaget får. Det är viktigt att företaget har en säkerhet som banken tror på och ibland kan även banken kräva borgen av ägaren för att säkerställa det sista på lånet.

4.2.4 Företag G

Respondentens bakgrund

Gustav Gustavsson är en auktoriserad revisor och arbetar på en medelstor revisionsbyrå i Halmstad som han också är delägare i. Han har arbetat i branschen i nästan 28 år och har därför en bra kännedom om småföretag. Han är utbildad civilekonom och direkt efter studierna började han arbeta med revision.

Revisionspliktens avskaffande

Gustav tycker att den avskaffade revisionsplikten är bra och att det känns rimligt att revisionsplikten nu är avskaffad för småföretag. Avskaffandet medför att det är marknaden som styr hur mycket revision som behövs. Han tycker inte att gränsen spelar någon större roll men tror att den möjligtvis kommer att höjas i framtiden vilket då kommer kännas som en accepterad höjning. Revisionspliktens avskaffande har enligt Gustav inte påverkat deras byrå i någon större skala eftersom det är så pass små företag. Gustav menar att:

”Lite påverkar revisionsplikten men inte jättemycket för det är så små företag och de som vi har tappat är sådan liten del av vår volym”

Revisionsuppdragen till småföretagen utgör bara en liten del av byråns volym och de kunder som är mest tidskrävande är de stora företagen samt småföretagen som köper redovisningstjänsterna. De kunder som har försvunnit är de som enbart hade byrån som revisor och en annan redovisningsbyrå. Däremot menar Gustav att de kunder som har ett så kallat kombiuppdrag, både redovisning och revision, har kvar revisorn.

Det har förekommit fall då Gustav har avrått småföretagen från att ha revisor i de fall där det är helt uppenbart att företagen inte har någon nytta av det. Det kan vara sådana företag som exempelvis inte har några krediter eller några större leverantörer. De kunderna stannar ofta kvar ändå för de vill ha hjälp med redovisningen och vill ha kvar rådgivningen. Gustav menar att det är mest nystartande företag som väljer bort revision eftersom att de ser det som en kostnadsbörda. Däremot väljer de befintliga kunderna att ha kvar revisionen eftersom de inte tycker att de är samma kostnadsbörda som de nystartade företaget tycker att det är. Anledningen till detta beror på att om byrån ändå gör räkenskaperna åt företaget så skiljer det sig inte mycket i kostnad för att få den extra tryggheten det är med revision.

Enligt Gustav har byrån många kunder som är kombikunder där byrån hjälper småföretagen med att göra bokslut, deklARATIONER och revision. Byrån sköter alla bitarna på en gång och detta medför att kunderna sällan ser skillnad på vilken del som är redovisningsdelen och revisionsdelen utan tror att det är samma sak. Gränsdragningen mellan den officiella rollen och rådgivarrollen är väldigt svaga hos dessa kunder.

Revisorns roll vid kreditgivning

Gustav menar på att den slopade revisionsplikten inte påverkar kreditbedömningen speciellt mycket. De som har mycket krediter kommer förmodligen att behöva ha revision ändå. Oavsett om företagen vill ha revisor eller inte så kommer de behöva ha reviderad årsredovisning på grund av att banken kräver det. Han tror att det kommer ge sig självt och banken kommer kräva att de som ska ha krediter även ska ha revisor. Detta kommer även enligt Gustav reglera sig själv, vill företaget ha lån så har de en revisor helt enkelt.

”De företag som har mycket kredit kommer ha revision oavsett om de vill eller inte måste de ha revisor för att banken säger det”

Enligt Gustav finns det en kontakt emellanåt mellan banken och revisorn vid kreditprövningar. Det är inte ovanligt att revisorn är med kunden på bankmöten som en rådgivande roll. Revisorn är ofta med för att kunna hjälpa kunden att motivera till vad kunden ska använda lånet till, exempelvis om företaget behöver göra en investering. Förutom den rådgivande rollen så är den påskrivande revisorsrollen också delaktig vid en kreditbedömning, då banken alltid tittar på den avlämnade årsredovisningen. Gustav fortsätter med att det är ytterst ovanligt att banken ringer och frågar revisorn eftersom att banken vet om att revisorn inte får lov att säga någonting utan kundens godkännande på grund av tystnadsplikten.

Revisionens påverkan vid kreditgivning

Gustav tror att det är väldigt viktigt för bankerna att få den underskrivna årsredovisningen och revisionsberättelsen. Annars hade bankerna nöjt sig med en preliminär version av bokslutet men det gör de inte utan ska alltid ha det underskrivna. Den reviderade årsredovisningen påverkar beslutet då banken vet att revisorn har ett ansvar för det arbete de gör för kunden och att de ska vara opartiska. Kunden handlar mer i egenintresse vilket medför att banken litar mer på kunden om de har en reviderad årsredovisning då den inte är vinklad på samma sätt. Gustav tror däremot inte att informationen i revisionsberättelsen påverkar banken negativt då de ofta skriver avvikelser i revisionsrapporten exempelvis att de har slarvat med att betala in skatten i tid. Anledningen till detta är att det ofta är korrigerat när kreditbeslutet tas. Ofta kan bankerna se samma sak i årsredovisningen som det står i revisionsrapporten men revisionsrapporten är ett kvitto på att de finansiella rapporterna stämmer och att revisorn har sagt att det är okej.

Att en oreviderad årsredovisning medför en högre ränta vid en kredit är inget Gustav tror på för det är inte så banken fungerar. Han menar att först tar banken ställning till om företaget får lån eller inte och sedan bestäms räntenivån. Den främsta faktorn som bedöms vid kreditansökan är personligheten hos den som driver företaget och det är här som de kan känna

en osäkerhet om de vill låna ut eller inte. Gustav menar även att vill banken sen tjäna på räntan så gör de det ändå. Hans erfarenheter är att det inte är räntan som speglar risken i företaget utan banken hugger till där de kan, ett företag kan få en högre ränta än ett annat företag fast de har samma risknivå. Bankerna har självklart risken av att inte ha en revisor som ett argument för att höja räntan enligt Gustav.

De problem som kan uppkomma vid kreditgivning där kunden har valt bort revisor är att banken inte är säker på att siffrorna företaget presenterar är korrekta. Detta löses bäst enligt Gustav med revision. Han menar även på att det finns andra sätt exempelvis genom bokslutsberättelser men att dessa inte är lika effektiva och han skulle inte själv åta sig ett sådant uppdrag, antingen är det revision eller ingenting alls.

4.2.5 Företag H

Respondentens bakgrund

Henrik Håkansson jobbar på en av de största revisionskedjorna i Sverige. Han har arbetat med revision sedan han gick ut gymnasiet år 1978 och samtidigt som han jobbade på en revisionsbyrå läste han upp kurserna som behövdes för att kunna bli auktoriserad revisor. Idag är Henrik auktoriserad revisor och har jobbat på kontoret i Halmstad sedan år 1990.

Revisionspliktens avskaffande

Henrik ser positivt på revisionspliktens avskaffande på grund utav att han känner att det är onödigt för vissa företag med revision, som till exempel levnadsbrödsföretag och företag som inte har något behov av krediter. Han anser att gränsen ligger på en lagom nivå för de företag som slipper revisionsplikt. I vissa fall har Henrik avrått småföretagen från att ha revisor i de fall han anser att det varit onödigt som exempelvis företag som inte har några krediter, han anser dock att:

”Småföretagen är i behov av rådgivning precis lika mycket som innan revisionsplikten avskaffades”

I och med att byrån även erbjuder rådgivningstjänsterna har Henrik kvar kunderna som han avrått om revision. De kunder som stannar kvar för rådgivning väljer däremot ofta att ha kvar revisionen då de anser att det inte blir någon märkvärd skillnad i kostnaden och att tryggheten med revisionen är värdefull. Henrik menar att de företag som väljer bort rådgivning och revision helt är de nystartade företagen på grund av kostnadsbördan de känner. Henrik anser att revisionspliktens avskaffande inte har påverkat byrån någonting alls, då det fortfarande har lika mycket att göra.

Revisorns roll vid kreditgivning

Henrik menar att revisorn inte har en viktig roll vid kreditprövningen om företaget har en lång historik med goda resultat av till exempel lönsamheten. Däremot känner banken osäkerhet i företag som inte existerat länge eller inte uppvisar god historik och där spelar revisorn en viktig roll för att få igenom krediten. För att kunna säkerställa de finansiella rapporterna utan revision tror Henrik att redovisningskonsulternas rapporter kan hjälpa till med det. Han vet

dock inte hur väl det slagit ut men tror absolut att det är bättre än ingenting alls. Henrik menar att:

”Bankerna efterfrågar en kvalitetsstämplad redovisning”

Det finns en kontakt mellan banken och revisorn i det avseendet om småföretaget vill byta bank och den nya banken vill ha en allmän uppfattning om företaget. Henrik menar på att årsredovisningen inte alltid är en färskvara och banken kan då kontakta revisorn för att få en aktuell ställning om hur företagets räkenskaper ser ut i dagsläget. När banken känner sig osäker och inte riktigt litar på siffrorna kommer revisorn in i bilden för att kvalitetssäkerställa räkenskaperna. Enligt Henrik tycker småföretagarna revisorn är bra för att få en kvalitetskontroll på ekonomin. Småföretagen har störst nytta av revisorn när de ska låna pengar eller när det kommer till papper som skatteverket ska få in. Henrik menar på att småföretagen vill ha stämpeln som seriöst företag och de tycker att revision speglar att de har ordning och reda på ekonomin samt att det ger en certifiering på ekonomin.

Revisionens påverkan vid kreditgivning

Henrik anser att den slopande revisionsplikten påverkar kreditbedömning då bankerna vill ha den kvalitetskontroll som revisorn kan ge de finansiella rapporterna. Vill företagen ha lån kommer banken att kräva en kvalitetskontroll på räkenskaperna. Henrik menar att det märks i det avseende med att företagen som inte behöver några krediter väljer bort revisionen och de företagen som behöver lån av banken väljer att behålla revisorn.

Informationen i en revisionsberättelse påverkar mycket i bankernas kreditbedömningsprocess. Henrik belyser också att det inte endast är revisionsberättelsen som påverkar utan att personbedömningen är väldigt viktigt, speciellt i lite mindre städer där ryktet sprider sig snabbt om ett företag har missköts sig. Henrik menar att om revisionsberättelse är oren tror han att banken reagerar väldigt starkt på det om det är avvikelser som har betydelse för bankens beslut. Henrik påpekar dock att det är ovanligt att lämna en oren revisionsberättelse. Om årsredovisningen inte är reviderad kommer banken känna en osäkerhet när de inte vet om de kan lita på att siffrorna stämmer. Henrik tror att banken kan komma att kräva granskning av just den rapporten de känner sig osäkra på, han har dock inte varit med om det. Något som händer väldigt ofta är att banken kräver att vissa poster ska granskas som känns osäkra när de är ett företag som valt bort revision. Henrik tror att det finns en möjlighet till att banken tar ut en högre ränta för att kompensera för risken banken känner när företaget har valt att inte ha revisor. Detta för att de vill ha betalt för den osäkerhet som de känner med att lämna ut en kredit till ett företag utan revision.

5. ANALYS

I analyskapitlet jämför vi respondenternas svar med varandra inom både bank- och revisionsområdet. Sedan jämför vi bankernas uttalanden med revisorernas för att försöka kartlägga mönster i deras synsätt i en sammanfattning.

5.1 Banker

5.1.1 Kreditgivningsprocessen

Samtliga respondenter redogör att det första steget i kreditbedömningsprocessen är att samla in information om företaget som ansöker om lån. Detta sker främst genom bankbesök, om kunden är ny kan även platsbesök hos den eventuella kunden tillämpas. Detta görs enligt Anna för att banken vill kartlägga vilken verksamhet den nya kunden har samt om det är ordning och reda i företaget. Något som både Anna och Bengt också tyckte var viktigt i detta steg var att kartlägga vilket behov kunden har samt vad pengarna ska gå till. Enligt Anna har kunderna vissa önskemål om vilken typ av kredit de vill ha, men de är inte alltid det som passar bäst.

”Ibland kan kunderna ha ett visst önskemål men sen när man resonerar med kunden så visar det sig att de kanske är en annan kreditprodukt som passar bättre” (Anna, personlig intervju 16 mars 2012).

Något som sker i samtliga banker som deltagit i studien är att det ansökande företaget ska presentera en så kallad affärsplan där finansiell information ska redovisas. Enligt Andersson (2001) är det av betydelse att även skaffa sig icke finansiell information, som exempelvis hur företagaren är som person.

Informationen som samlas in är viktig för bankerna, detta för att de ska kunna göra en någorlunda korrekt bedömning om hur framtiden ser ut för företaget (Svensson, 2003). Anna menar att det är viktigt att ta reda på hur det ser ut för företaget i framtiden och vilka deras framtidsplaner är för att kunna bedöma risken. Bankerna Anna och Carl arbetar på använder sig av standardiserade mallar när de bearbetar den insamlade informationen för att mäta exempelvis företagets återbetalningsförmåga. Carls bank använder ett slags raiting system som är beroende av företagsledaren och marknaden. När informationen är bearbetad tar bankerna och beslutar om krediten ska beviljas eller inte. Carls bank tar beslutet med hjälp av raitingvärdet och är det ett för lågt värde beviljas inte krediten.

För att kunna göra ett så effektivt kreditbeslut som möjligt och för att försöka undvika det praktiska kredithanteringsproblemet (Svensson & Ulvenblad, 1994) är det oftast två personer som godkänner krediten enligt respondenterna. I enstaka fall om krediten är väldigt liten kan en ensam handläggare få godkänna ansökan. Däremot om kreditansökan är utanför handläggarens godkännandegräns måste ytterligare en högre enhet granska kreditansökan och sedan ta beslut där. Oftast ligger denna enhet även på samma kontor som handläggaren arbetar. Enligt Svensson (2003) är bland annat magkänslan och personkemin viktiga faktorer som påverkar beslutet vid en kreditbedömning. I och med att bankerna har minst två

handläggare per beslut har de olika uppfattningar om det ansökande företaget och det kan medföra att banken minimerar risken för Typ I fel, att de avslår en ansökan från ett överlevande företag, eller Typ II fel, att de godkänner en ansökan till ett företag som kommer att gå i konkurs.

5.1.2 Hinder och svårigheter som uppstår vid en kreditgivning

Funered (1994) menar att den främsta anledningen till att en kreditbedömning görs är för att fastställa kundens återbetalningsförmåga. Enligt Anna är just återbetalningsförmågan den faktorn som påverkar kreditbeslutet mest och därmed också den största anledningen till att kreditbedömningen görs. Förutom återbetalningsförmågan kan andra orsaker som medför avslag vara att kunden har betalningsanmärkningar (Anna, personlig intervju 16 mars 2012; Carl, personlig intervju 28 mars 2012), de har inga trovärdiga säkerheter, kunden har för låg egen insats, det går dåligt för företaget eller att kunden har dålig ekonomi privat. Bengt anser att:

”Det svåraste i kreditgivningsprocessen är att bedöma framtiden i den branschen som finns”

Banken måste även kunna tro på företagets affärsidé och att företaget kan verka på den geografiska plats som är tänkt (Anna, personlig intervju 16 mars 2012).

5.1.3 Ny eller befintlig kund

Alla respondenter menar att det inte ställs olika krav på kunden om den är en ny kund eller en befintlig men att banken behöver samla in mer information om en ny kund än en befintlig som de redan känner. Bankerna menar att eftersom de redan känner den befintliga kunden så krävs det inte att banken samlar in mycket information genom platsbesök.

”Vi har egentligen samma krav men de är lättare att fatta beslut på den gamla kunden för då har vi en kännedom om företaget, ägare och hur det har gått för företaget” (Bengt, personlig intervju 19 mars 2012).

Bankerna menar även att kunderna kan uppleva det som att det ställs olika krav men i slutändan baseras kreditbeslutet på samma slags information.

5.1.4 Revisionspliktens avskaffande

Bankerna är eniga om att revisionspliktens avskaffande är en bra reform samt att gränsen ligger på en lagom nivå. Ingen av bankerna har märkt av revisionspliktens avskaffande eftersom de flesta småföretagen behåller sin revisor. Bengt menar att de företag som väljer bort revision har funnits länge och de inte längre har något behov av krediter. Carrington (2010) menar att det underlättar för bankerna att ta beslut i kreditbedömningsprocessen om företagen har en reviderad årsredovisning. Banken Bengt arbetar på kräver att företagen ska ha en revisor och har de ingen revisor kommer inte banken vilja gå in i ärendet.

Om ett företag inte har en revisor så kan banken Carl jobbar på komma att kräva att vissa poster granskas och de ser helst att de är en revisor som gör det för då vet dem att de är en

person med kompetens som gör det. Carl menar att det här inte brukar vara något problem eftersom:

”Att de som vill ha krediter har en revisor trots att de inte behöver” (Carl, personlig intervju 28 mars 2012).

Däremot menar samtidigt respondenterna att det inte ställs olika krav på företaget om de har en revisor eller inte utan alla företag som ansöker om krediter har samma förutsättningar.

5.1.5 Revisorns roll vid kreditgivning

Samtliga respondenter tror att småföretagen har valt att behålla revisorn eller en annan objektiv person som granskar deras räkenskaper för att företagen själva inte har någon kunskap samt att de är väldigt angelägna om att det ska bli rätt för deras intressenter. Bankerna anser att en reviderad årsredovisning är en kvalitetsstämpel som visar att företaget har ordning och reda vilket medför att de blir lättare att ta beslut. Anna anser att:

”Småföretagarna kommer ha en revisor eller i alla fall en kunnig person som hjälper till vid bokslutet”

Eftersom det är många företagare som inser att de varken har tid med ekonomin eller har tillräckligt med kunskap. Anna och Bengt anser att en bokslutsberättelse skulle kunna vara ett alternativ till revisionen, att det räcker med att en utomstående kunnig person har granskat räkenskaperna. Vilket stämmer in med vad Thorell och Norberg (2005) anser, det är inte revisionen i sig som är den viktigaste faktorn utan de är att företagen har en ordnad redovisning som bankerna kan förlita sig på. Carl säger dock emot detta och tycker inte en redovisningskonsult har samma kvalitetsstämpel som en revisor.

Collis, Jarvis och Skerratt (2004) talar för om företagen har en granskande revisor kan det medföra att de får bättre erbjudande gällande räntan. Har företagen ingen revisor ser banken det som en högre risk att ge krediter till dem och höjer därmed räntan. De är mer villiga att låna ut om räkenskaperna är reviderade. Bankerna talar emot detta och säger att räntan inte påverkas av om företagen har revisorn eller ej utan att de är andra faktorer som spelar in där, som till exempel affärsplanen, marknad och framtid. I den banken Carl jobbar på använder de sig av raitingvärdet för att avgöra vilken ränta en kredit ska få och där har det inte heller någon betydelse om kunden har revisor eller inte.

Enligt bankerna förekommer det att revisorn är med på bankmötena för att småföretagen efterfrågar att revisorerna ska vara med. Bankerna menar också att de har en viss kontakt med revisorn. När småföretag ska göra några förändringar eller investeringar värderar de revisorns råd och hjälp högt, de anser att revisorn är av betydelse (Døving et al., 2004). Eftersom banken ofta har begränsat med information om hur småföretaget kommer bete sig vill de ha en övervakningsmekanism, en revisor, för att försäkra sig om att företaget kommer betala tillbaka (Niskanen, Karjalainen & Niskanen, 2010). Det instämmer med vad bankerna säger

att de föredrar att fråga revisorer om företagens räkenskaper eftersom att de är objektiva personer.

Bankerna anser att revisorns roll för småföretagen är att vara en ekonomisk rådgivare samtidigt som revisorns roll gentemot bankerna är att vara kontrollerande som ser till att siffror och bokslut stämmer. Vad revisorn har för roll gentemot bankerna instämmer med vad Mishkin (2007) talar för, att bankerna vill ha en bekräftelse på att information som ges är korrekt och att småföretagen inte handlar i egenintresse så att återbetalningsförmågan inte påverkas.

5.2 Revisorer

5.2.1 Revisionspliktens avskaffande

Samtliga revisionsbyråer ansåg att revisionspliktens avskaffande är en bra reform.

”Jag tycker avskaffandet för småföretagen är rätt vettigt och att gränsen ligger bra” (David personlig intervju 13 mars).

Några av respondenterna upplevde det som en fördel att arbeta med kunder som har valt att ha revisor. Revisorerna ansåg att dagens gränsvärden är rimliga och vissa av revisorerna tror att gränsvärdena kommer att höjas i framtiden. Det förekommer även fall då revisorerna har avrått småföretag att ha revisor på grund av olika anledningar, exempelvis att de inte har några krediter och då finns det ingen nytta med revisionen. Revisorerna menar också att det finns en bra kontakt mellan dem och småföretagen genom exempelvis kundbesök vilket medför att det inte finns mycket att revidera. En del revisorer ansåg också att i och med revisionspliktens avskaffande så är det marknaden som styr utbudet och efterfrågan på revision.

Danielsson (2012) menar att den slojade revisionsplikten inte påverkar revisionsbyråernas bruttoomsättning i större mängd då byråerna är både redovisnings- och revisionsbyråer. Detta stämmer bra överrens med vad respondenterna har uttalat sig om då de inte uppfattar det som att revisionspliktens avskaffande har påverkat deras byrå då många kunder stannar kvar hos byrån eftersom de behöver rådgivningen. Att kunderna väljer bort den påskrivande revisorn men har kvar redovisningstjänsterna medför att revisionsbyrån frigör resurser men de har ändå kvar kunden (David, personlig intervju 13 mars). De anser detta för att byråerna har många kombiuppdrag och många av kunderna som har redovisningshjälp väljer även att ha kvar revisorn som en påskrivande roll. Den delen av kunderna som väljer bort revisorn har de oftast kvar som kunder ändå då småföretagen väljer att ha byråns redovisnings/rådgivningstjänster. Tidigare forskare menade att revisionspliktens avskaffande skulle medföra kostnadsbesparingar för företagen (Carrington, 2010) men respondenterna menar att för de kunder som ändå har redovisningstjänsten så kostar det inte alls mycket för att också få revisionen och därför köper de till detta.

Erik och Henrik menar att det är väldigt många nystartade företag som väljer bort att ha revisor. Enligt deras meningar kan detta beror på att de nystartade företagen anser att revision

är en kostnadsbörda och eftersom de aldrig haft någon revisor tidigare så har de inte märkt av fördelarna med revisorn.

5.2.2 Revisorns roll vid kreditgivning

Den största anledningen till att småföretagen har kvar revisorn, enligt Erik och Frida, trots att de inte behöver det är för att företagarna tycker att revisorn är värdefull och fyller en viktig funktion för dem. Respondenterna menar att en reviderad årsredovisning ökar företagets trovärdighet och att det bidrar med en trygghet för småföretagaren att få sitt företag granskat varje år och därmed också få en avstämning att allt ser bra ut. Dessa synpunkter går i linje med vad Collis et al., (2004) menade då många småföretag väljer att ha en revisor för att tillfredställa sina intressenter.

För att kunna motverka informationsasymmetrin som skapar osäkerhet vill banken ha in en revisor som övervakningsmekanism, en revisor som kan bland annat kan delta på bankmötena för att kunna försäkra sig om att småföretagaren talar sanning (Niskanen, Karjalainen & Niskanen, 2010). David motsäger teorin och menar att det inte finns något samarbete mellan revisorer och bankerna, det enda som kan förekomma är att bankerna frågar revisorn efter årsredovisningen. De övriga revisorerna instämmer med teorin och anser att det finns något slags samarbete mellan bankerna och revisorerna. Revisorerna är ibland med på bankmöten, både som påskrivande och rådgivande revisor. De kan vara med på bankmötena för att kunderna efterfrågar det, för de kan behöva få hjälp med att lägga fram underlag. En annan anledning till att revisorerna kan vara med vid bankmötena är för att banken känner sig osäker på något och att revisorerna kan hjälpa till att motivera till vad företagaren ska ha krediten till.

”Det vi hjälper till med vid bankkontakter är ju ofta redovisningsbiten där vi tar fram underlag” (Erik, personlig intervju 14 mars).

Det kan hända att bankerna ringer till revisorerna och vill ha något förklarat som till exempel varför de har lämnat oren revisionsberättelse.

5.2.3 Revisionens påverkan vid kreditgivning

Thorell och Norberg (2005) samt Danielsson (2010) menar att det inte är revisionsplikten i sig som är den viktigaste faktorn utan det som spelar in vid ett kreditbeslut är att banken har krav på en ordnad redovisning samt att de kan förlita sig på informationen. Detta instämmer med David och Gustavs åsikter om huruvida revisionsplikten avskaffande berör småföretagens möjligheter till krediter. De anser att den slojade revisionsplikten inte påverkar småföretagens chans till att få beviljade krediter från banken utan de som ansöker om krediter antagligen kommer ha en ekonomisk rådgivare eller en revisor ändå. David menar att:

”Bankerna tycker egentligen ingenting om avskaffandet utan de som är avgörande är nog att småföretagen har en god ekonomiskrådgivare ändå”

Gustav menar att om ett företag behöver krediter kommer banken kräva att räkenskaperna är reviderade och behöver företagen inga krediter behöver de inte heller ha någon revisor som

granskar räkenskaperna. David anser däremot att det bankerna tycker är viktigt är att företagaren har en redovisningskonsult och det ger samma säkerhet som en revisionsberättelse. De resterande tre revisorerna anser att den slopade revisionsplikten avskaffande påverkar kreditgivningen eftersom banken vill ha den kvalitetskontroll revisionen. Detta medför att bankerna kommer att kräva någon sorts säkerhet på att räkenskaperna stämmer innan de kommer bevilja en kredit. Svensson (2003) menar att bankerna har behov av att få tillförlitliga räkenskaper innan de kan ta ekonomiska beslut rörande företaget och därav kräver de att företaget har en revisor. Frida instämmer och anser att:

”De flesta bankerna vill ha någon som tittar på det så de flesta efterfrågar ett reviderat bokslut”

Alla revisorer som vi intervjuade förutom Erik och Gustav anser att det räcker för småföretagen att ha en extern part som granskar räkenskaperna när de ansöker om krediter. Revisorerna menar att bankerna kan anse att exempelvis en auktoriserad redovisningskonsult kan medföra en hög trovärdighet samt en extern säkerställning och därför behövs det inte alltid en reviderad årsredovisning. De tror också att bankerna anser att om företagen har valt att använda sig av en revisor som rådgivare och/eller påskrivande ger företaget en seriös stämpel. Erik menar däremot att den reviderade årsredovisningen är väldigt viktig för bankerna och att han har varit med om att banken krävt att företaget ska ha en revisor innan en kredit beviljas. Gustav håller med till viss del och anser att:

”Det är ett kvitto på att räkenskaperna är okej när en revisor gått igenom det och den trovärdigheten gillar banken”

Samtliga revisorer menar att informationen i revisionsberättelsen påverkar kreditbesluten på ett eller annat sätt. Är det till exempel en oren revisionsberättelse är det ett tecken på att ägaren inte har skött sig. Det medför att banken känner en osäkerhet med att bevilja en kredit, det beror även på vad det är som avviker i revisionsberättelsen. Gomez-Guillamon (2003) menar att det viktigaste underlaget en kreditgivare har i beslutsprocessen är årsredovisningen och det är en fördel om den är granskad av en revisor. Alla revisorer förutom Henrik motsäger sig detta och menar att det som är den avgörande faktorn om företaget blir beviljad en kredit eller inte är företagarens personlighet samt den tidigare kontakten banken haft med företaget. Erik menar:

”Det är så sällan vi skriver i en revisionsberättelse att siffrorna är fel, för vi har rättat till felen innan vi skriver revisionsberättelsen”

Revisorerna anser att revisorn inte spelar någon viktig roll vid kreditgivningen om det finns en god historik och långt samarbete men känner banken någon osäkerhet har revisorn en viktig betydelse. Erik anser däremot att personbedömningen nästintill har försvunnit från bankerna och därför värdesätter de en reviderad årsredovisning högt och ställer det som krav ifrån företagen. Dock så anser samtliga revisorer vi intervjuade om att banken känner

osäkerhet med det sökande företaget kommer de att kräva en reviderad årsredovisning för att kunna motverka osäkerheten de känner för företaget.

Har småföretagen en granskande revisor som kan intyga att räkenskaperna stämmer kan företaget få bättre erbjudanden gällande räntan (Carrington, 2010). Samtliga respondenter motsäger detta och menar att bankerna enbart har revisionen som ett argument för att kunna höja och sänka räntan. Det räntan egentligen regleras av är osäkerheten banken känner samt vilka säkerheter företaget har. Erik, Frida och Henrik menar att om småföretagen har valt att inte ha en revisor, kan banken begära att få vissa poster granskade innan de beviljar krediten för att reducera osäkerheten i vissa siffror.

5.3 Sammanställning: Banker och revisorer

5.3.1 Revisionspliktens avskaffande

Bankerna och revisorerna anser att revisionspliktens avskaffande är en bra reform för småföretagen och att gränsvärdena är rimliga. Varken bankerna eller revisorerna har märkt av revisionspliktens avskaffande i någon större omfattning. Bankerna menar att detta beror på att de flesta småföretag fortfarande har kvar revisorn. Bankerna anser också att de företag som väljer bort revision inte har något behov av krediter. Enligt revisorerna är det så att en del av småföretagen väljer bort revision men att byrån fortfarande har kvar dem som kunder med anledning av att byrån även säljer redovisnings- och rådgivningstjänster. De företag revisorerna avråder till revision är just de som inte har några krediter eller är i behov av en kredit för de anser att de företagen inte har någon nytta med revisionen. Samtliga respondenterna anser att anledningen till att många nystartade företag väljer bort revision är för att de inte ser fördelarna med att ha revisor utan ser det som en kostnadsbörda.

5.3.2 Revisorns roll vid kreditgivning

Alla respondenterna tror att en anledning till varför småföretagen väljer att ha kvar revisorn är att de är väldigt angelägna om att det ska bli rätt för deras intressenter. Revisorn fyller även en viktig funktion för småföretagen eftersom de själva ofta har väldigt lite eller ingen kunskap om den ekonomiska verksamheten. Samtliga respondenter anser att en reviderad årsredovisning medför en kvalitetsstämpel som ökar företagets trovärdighet samt att det visar att företaget har ordning och reda. Banken anser det även lättare att ta ett kreditbeslut om företaget har en reviderad årsredovisning.

För att reducera riskerna det medför att småföretagen saknar en reviderad årsredovisning menar bankerna och en del revisorer att bankerna kan kräva att endast vissa poster blir granskade av en revisor. Ett annat alternativ både Anna och Bengt samt alla revisorer utom Erik förespråkar att använda sig av en auktoriserad redovisningskonsult då det egentligen räcker med att en utomstående person har kontrollerat räkenskaperna. Revisorerna tror att en redovisningskonsult medför trovärdighet i räkenskaperna. Erik menar däremot att en redovisningskonsult inte ger samma förtroende som en revisor. Revisorerna tror att banken kommer att kräva någon form av säkerhet för att bevilja en kredit. Att räntan skulle höjas på grund utav att småföretaget inte har revisor avfärdas av majoriteten av bankerna och revisorerna. Bankerna menar att det är andra faktorer som ligger till grund för räntan.

Revisorerna tror däremot inte att revisorn spelar någon roll vid prissättningen av räntan men att bankerna har det som argument för att kunna tjäna mer pengar.

Majoriteten av samtliga respondenter menar att det finns någon slags kontakt mellan revisorn och banken samt att det förekommer att revisorn är med på bankmötena. Den främsta orsaken att småföretagarna känner att de behöver hjälp med att lägga fram rätt underlag eller att banken känner sig osäker på någonting och vill ha revisorn utlåtande. Det händer även att banken kontaktar revisorn via telefon när de har frågor om till exempel utvecklingen i bolaget, investeringar och oklarheter i revisionsberättelsen. Revisorns roll vid kreditgivningen är enligt samtliga respondenter den ekonomiska rådgivaren för småföretaget samt att för banken är revisorn den granskande rollen som ger årsredovisningen en kvalitetsstämpel. Bankerna anser att revisorn ska ha den rådgivande rollen gentemot kunden eftersom de tror att det kan vara bra då många småföretagare inte har någon kunskap om den ekonomiska verksamheten. Bankerna anser även att revisorn ska ha den granskande rollen mot banken där revisorerna säkerställer att siffror och boksluten är korrekta. Bankerna föredrar att fråga revisorn om företagets räkenskaper eftersom revisorn enligt dem är en objektiv person som besitter mycket information kring företaget.

6. SLUTDISKUSSION

I detta kapitel redogör vi för våra egna tankar samt studiens resultat. Vi avslutar kapitlet med vad vi har bidragit till forskningen samt att ge förslag på fortsatt forskning.

6.1 Slutsatser

När vi nu analyserat empirin som vi sammanställt och stärkt med den teoretiska referensramen ska vi presentera de slutsatser vi kommit fram till. Utgångspunkten under studien var att kunna svara på problemformuleringen:

Hur bedömer kreditgivarna mindre aktiebolag utan en reviderad årsredovisning vid en kreditansökan?

Utifrån denna problemformulering utformade vi syftet till vår kvalitativa studie vilket är att beskriva och analysera om valet av att inte ha en reviderad årsredovisning påverkar de mindre aktiebolagens kreditvärdighet ur revisorers och bankers olika bedömningar. Detta för att söka utveckling i begreppet kring kreditvärdering i och med ändringarna i 9:1 Aktiebolagslagen om vilka företag som är skyldiga att ha revisor.

I vår studie kan vi konstatera att den viktigaste faktorn för banken att bedöma innan en kreditansökan beviljas är, precis som teorin har förespråkats, företagets återbetalningsförmåga eftersom det alltid finns en risk för banken att låna ut pengar och den risken vill de minska så gott de kan. Vid en kreditbedömning finns det många olika svårigheter som bidrar till att småföretag inte får sin kreditansökan beviljad, det kan bland annat vara att de har för låg egen insats eller att de inte finns några säkerheter. Av de banker och revisorer vi har intervjuat har vi kommit fram till att revisorn inte har någon betydande roll vid en kreditbedömning utan det är andra bedömningskriterier som spelar in. Vi har även sett en tendens att det inte ställs olika krav på om företaget har revisor eller ej utan det är samma kriterier som gäller för alla småföretag när de lämnar in en kreditansökan.

Det vi också har kommit fram till är att varken bankerna eller revisionsbyråerna har påverkats märkbart av revisionspliktens avskaffande och att alla respondenter ser positivt på avskaffandet. De småföretag som valt att inte ha någon revisor kan bankerna komma att kräva att osäkra balansposter ska granskas av en kunnig person och då helst en revisor. Vi kan även konstatera att bankerna inte kommer att ta ut en högre ränta för att kompensera med den ökande risken som revisionspliktens avskaffande medför. Den faktor som påverkar räntan mest enligt vår studie är vilka säkerheter företaget har. Utifrån respondenternas uttalande om vilka företag det är som väljer samt väljer bort revision ser vi en tendens till att de företag som har revisor i dagsläget kommer fortsätta ha det i framtiden. Nystartade företag kommer däremot att välja bort revisor med anledning av att de inte ser fördelarna med att ha en reviderad årsredovisning utan endast som en kostnad.

Vi kan konstatera att bankerna och revisorerna i vår studie resonerar likadant om vilken roll revisor har vid en kreditgivning. Utifrån det har vi dragit slutsatsen att revisorn ska agera som

rådgivare för småföretagarna och ha en granskande roll gentemot bankerna där de ska säkerställa att räkenskaperna och de olika rapporterna är korrekta. Vi har även dragit slutsatsen att informationen i revisionsberättelsen påverkar kreditbesluten, är revisionsberättelsen oren kommer banken känna en osäkerhet och därmed undvika att bevilja krediter till de företagen. Vi kan även konstatera att bankerna tycker att en kunnig extern person som till exempel en redovisningskonsult ger samma kvalitetsstämpel som en revisor. Vi ser en tendens att detta kan medföra i framtiden att småföretagen istället väljer att ha en bokslutsberättelse eftersom bankerna ser det som samma kvalitetsstämpel som revision.

Avslutningsvis vill vi framhäva hur småföretagen bedöms vid en kreditansökan när de valt att inte ha en reviderad årsredovisning. Vi har kunnat fastställa utifrån vår studie att det inte finns någon skillnad på hur småföretag med revisor och småföretag utan revisor bedöms utan att det är andra faktorer som väger in för bankerna. Räntenivån är oberoende av huruvida om småföretaget har revisor eller inte.

6.2 Forskningsbidrag

De forskningsbidrag som vi har kommit fram till i vår studie kan sammanfattas i följande punkter:

- Utifrån vår studie ser vi en tendens att det inte har någon betydelse om småföretagen har reviderad årsredovisning eller inte när de ansöker om krediter.
- Vi har kommit fram till att bankerna inte kommer att kompensera risken för företag utan revisor med att ta ut en högre ränta när de beviljas krediter.
- Utifrån vår undersökning har vi dragit slutsatsen att varken bankerna eller revisionsbyråerna har påverkats av revisionsplikten avskaffande.
- Utifrån de respondenter vi intervjuat ser vi en tendens till att det inte behöver vara en revisor som granskar räkenskaperna utan bankerna tycker att en redovisningskonsult ger samma kvalitetsstämpel.
- Vi ser en tendens till att banken (principalen) kommer kräva att en tredjepart (en revisor) granskar småföretagens (agentens) osäkra poster om företagen valt bort revision.

6.3 Förslag till fortsatt forskning

- I vår forskning har vi fokuserat på ett redogörande utifrån bankernas och revisorernas perspektiv. Det hade varit intressant att även undersöka hur småföretagen som valt bort revisor och ansöker om krediter att de tycker att de blir bedömda vid en kreditansökan.
- Det skulle vara intressant med en kvantitativ undersökning. En undersökning som jämför låneräntorna mellan företag som har reviderad årsredovisning och företag som inte har det.
- Det skulle även vara intressant att studera om antalet redovisningskonsulter kommer att öka eftersom efterfrågan på dessa ökar. Hur kommer ekonomutbildningarna påverkas av detta i så fall?

- Flera av respondenterna påpekade att gränserna för fri revision kan höjas. Av denna anledning kan det i framtiden vara intressant att se om bankerna fortfarande anser att de är opåverkade av revisionspliktens avskaffande. Hur mycket kan gränsen höjas utan att det påverkar bankerna.

7. REFERENSER

Alvesson, M & Sköldberg, K. (2008). *Tolkning och reflektion: Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur.

Andersson, P. (2001). *Expertise in Credit Granting: Studies on Judgment and Decision-Making Behavior*. Stockholm: Elanders Gotab.

Ang, J. S. (1991). Small business Uniqueness and Theory of Financial Management. *The Journal of Small Business Finance*. Vol. 1, 1-13.

Ang, J. S., Cole, R. A., & Wuh Lin, J. (2000). Agency Costs and Ownership Structure. *The Journal of Finance*, Vol. 55, 81-106.

Angelini, P., Salvo, D. R., & Ferri, G. (1998). Availability and cost of credit for small businesses: Customer relationships and credit cooperatives. *Journal of Banking & Finance*, Vol. 22, 925-954.

Baker, T., Shepherd, D & Wiklund, J. (2010) The age-effect of financial indicators as buffers against the liability of newness. *Journal of Business Venturing*, Vol. 25, 423-437.

Berggren, B. (2003). Tillväxt och lönsamhet i småföretag - finansiärers bidrag sett ur företagets perspektiv. I H. Landström (Red). *Småföretaget och kapitalet – Svensk forskning kring små företags finansiering*.

Berggren, B., & Silver, L. (2010). Financing entrepreneurship in different regions. The failure to decentralise financing to regional centres in Sweden. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, Vol. 17, 230-246.

Berry, A., Robertson, J. (2006). Overseas bankers in the UK and their use of information for making lending decisions: Changes from 1985. *The British Accounting Review*, Vol. 36, 175-191.

Bruns, V. (2003). Kreditprocessen ur bankens och det växande ägarledda företagets perspektiv. I H. Landström (Red). *Småföretaget och kapitalet – Svensk forskning kring små företags finansiering*.

Carrington, T. (2010). *Revision*. Liber AB: Malmö.

Collis, J. & Jarvis, R. (2002). Financial information and the management of small private companies. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, Vol. 9, 100-110.

Collis, J., Jarvis, R. & Skerratt, L. (2004). The demand for audit in small companies in the UK. *Accounting and Business research*, Vol 34 (2), 87-100.

Danielsson. C. (2012). Svenska bolag väljer att ha kvar revisorn. *Balans*, 2.

- Danielsson, C. (2010). Reformen påverkar inte bankernas utlåning. *Balans*, 5.
- Døving, E., Gooderham, P.N., Nordhaug, O., & Tobiassen, A. (2004). Accountants as sources of business advice for small firms. *International Small Business Journal*, Vol. 22:1, 5-22.
- Eisenhardt, K.M. (1989). Agency theory: An assessment and review. *Academy of Management Review*, Vol. 1, 57-74.
- Eliasson, A. (2010). *Kvantitativ metod från början*. Lund: Studentlitteratur.
- European Commission. (2011). Nedladdad 6 februari, 2012. Webbsida: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/sme-definition/index_en.htm
- FAR FÖRLAG. (2006). *Revision – En praktisk beskrivning*. Stockholm: Far Förlag.
- Funered, U. (1994). *Bankernas risktagande*. Stockholm: Nerenius & Sanérus Förlag.
- Gomez-Guillamon, A. D. (2003). The usefulness of the audit report in investment and financing decisions. *Managerial Auditing Journal*, Vol. 18, No. 6/7, 549-559.
- Halling, P. (2007). Bankerna vill ha reviderade årsredovisningar. *Balans*, 2.
- Herrera, M. A., & Minetti, R. (2007). Informed finance and technological change: Evidence from credit relationships. *Journal of Financial Economics*, Vol. 83, 223-269.
- Hope, O. S., & Langli, J. C. (2010). Auditor independence in a private firm and low litigation risk setting. *The Accounting Review*, Vol. 85 (2), 573-605.
- Häger, B. (2007). *Intervjuteknik*. Liber AB: Stockholm.
- Jacobsen, D. I. (2002). *Vad hur och varför? Om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen*. Lund: Studentlitteratur.
- Kling, K., Driver, M., & Larsson, R. (2003). Hantering av mänskliga fallgropar vid kreditbedömning av små företag – ett kognitivt perspektiv. I H. Landström (Red). *Småföretaget och kapitalet – Svensk forskning kring små företags finansiering*, (67-89) Stockholm: SNS Förlag.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Landström, H. (2003). De små företagens kapitalförsörjning – kunskaper och implikationer. *Småföretaget och kapitalet – Svensk forskning kring små företags finansiering*.
- Lennartsson, R. (2010). Revisionsplikten – kom, sågs och slopades. *Balans*, 5.

- Malmström, L. (1994). Ska revisorn reagera om företaget saknar kreditpolicy? *Balans*, 2.
- Merriam, S (1994) *Fallstudien som forskningsmetod*, Studentlitteratur, Lund
- Mishkin, F. S. (2007) *The economics of money, banking, and financial market*, Pearson/Addison Wesley, Boston
- Mjölnevik, A-C. (2010). Revisionsutskott en studie om förtroende, rättvisa och ansvar. Bokförlaget BAS: Göteborg.
- Niskanen, M., Karjalainen, J., & Niskanen, J. (2010). The Role of Auditing in Small, Private Family Firms: Is It About Quality and Credibility. *Family Business Review*, Vol. 23, 230-245.
- Niskanen, M., Karjalainen, J., & Niskanen, J. (2011). Demand for Audit Quality in Private Firms: Evidence on Ownership Effects. *International Journal of Accounting*, Vol. 15, 43-65.
- Norberg, C. & Thorell, P. (2005), *Revisionsplikten i små aktiebolag*, Svenskt Näringsliv.
- Paul, S., Whittam, G., & Wyper, J. (2007). The pecking order hypothesis: does it apply to start-up firms?. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, Vol.14, No. 1, 8-21.
- Regeringen (2008) Avskaffande av revisionsplikten för små företag (SOU 2008:32) [Elektronisk]. Tillgänglig: www.sweden.gov.se/sb/d/10025/a/102124 (2012-01-25)
- Schneider, A. (2010). Do client dependence and amount of audit fees affect lending decisions?. *Managerial Auditing Journal*. Vol. 25, No. 5, 444-457.
- Sigbladh, R., & Wilow, S. (2008). *Kredithandboken - en praktisk vägledning i kreditarbetet*. Vällingby: Norstedts Juridik AB.
- Svensson, B., (2003). *Redovisningsinformation för bedömning av små och medelstora företags kreditvärdighet*. Uppsala: Universitetstryckeriet.
- Svensson, K. & Ulvenblad, P – O. (1994). *Bankmäns hantering av krediter till små företag*. Licentiatuppsats, Lunds universitet.
- Thorell, P., & Norberg, C. (2005). Revision i små företag: Går det att försvara revisionsplikten? *Balans*, 3.
- Trost, J. (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Studentlitteratur: Lund.

8. Bilagor

Bilaga 1. Intervjumall revisorer

1. Kan du beskriva dig själv och dina erfarenheter?
2. Berätta hur funderingarna går kring revisionspliktens avskaffande.
3. Hur ställer Ert företag sig till den slopade revisionsplikten?
4. Har den slopade revisionsplikten påverkat Er verksamhet? Har den t.ex. inneburit ändrade rutiner, kostnader, resurser etc. hos Er?
5. Hur tror ni den slopade revisionsplikten påverkar kreditgivningen för småföretag?
6. Vilket samarbete finns mellan er och banker vid en kreditprövning?
7. Vilken roll intar revisorn vid en kreditgivning?
8. Hur tror ni småföretagen ser på er roll som revisor?
9. Anser Ni att revisorn spelar en viktig roll vid kreditgivarnas kreditbedömningar? Hur påverkar det bedömningen och beslutet?
10. Hur tror ni att den informationen som framkommer vid en revision påverkar ett kreditbeslut?
11. Vilken åsikt har ni angående att reviderade årsredovisningar sägs medföra ett lägre risktagande för kreditgivare vid utlåning?
12. Vilka problem kan uppstå vid en kreditbedömning med frivillig revision?
13. Ser ni annat alternativ till revision för att säkerhetsställa trovärdigheten i företagens finansiella rapporter?

Bilaga 2. Intervjumall kreditgivare

1. Kan du beskriva dig själv och dina erfarenheter?
2. Hur går en kreditgivning till hos er? Processen från ansökan till beslut. Vad finns det för svårigheter?
3. Vilka handlägger och fattar beslutet om kreditgivning? Hur ser organisationen ut?
4. Ställs det olika krav om kunden är ny, nystartat företag, tidigare kund, känd kund?
5. Vilka är de vanligaste orsakerna till att små företag får avslag vid en kreditansökan?
6. Berätta hur funderingarna går kring revisionspliktens avskaffande.
7. Vad anser du är revisorns roll vid en kreditbedömning?
8. Vilka underlag krävs för små aktiebolag utan revisor vid kreditansökan? Vad krävdes tidigare?
9. Har Ni ändrat era krav/villkor som kan leda till minskade krediter till småbolag?
10. Vad har en reviderad årsredovisning för betydelse vid kreditprövning?
11. Vilka problem kan uppstå vid en kreditbedömning med de nya reglerna? Ser ni annat alternativ till revision för att säkerhetsställa trovärdigheten i företagets finansiella rapporter?
12. Ställs det högre krav på små aktiebolag utan revisor för att säkra Era utlåningar? I så fall vilka?
13. När ett småföretag inte har en revisor vem är det då som tar på sig risken om företagets räkenskaper inte är korrekta. Är det företagaren själv eller banken?
14. Innebär en reviderad årsredovisning lägre risktagande för banken? Påverkar det räntan på krediten?